শ্ৰীহৰি

আৰ্য্য পুৰুষীনামা।

আৰ্য্যসকল কেতিয়াও আন দেশৰপৰা ভাৰতলৈ
অহা নাই, আৰ্য্যসকলৰ
জন্ম স্থান ভাৰতবৰ্ষেই।

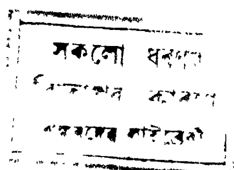
শ্ৰীদেৱনাথ দেৱ শৰ্ম্মা কবিভূষণৰ দ্বাৰা
সংগৃহীত।

বেচ— এটকা মাথোন।

ওঁ তৎসৎ

আৰ্য্য পুৰুষীনামা।

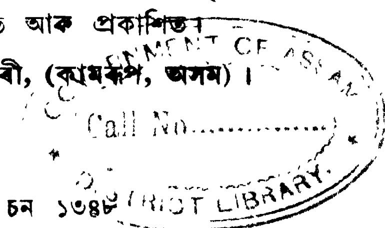
পদ্মপুৰাণ (বেদব্যাস ৰচিত আৰু সুকবিনাৰায়ণ দেৱৰ ৰচিত,) বিষ্ণু পুৰাণ, মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণ, ব্ৰহ্ম বৈবৰ্ত্ত পুৰাণ, বামণ পুৰাণ, গড়ুৰ পুৰাণ, শিৱ পুৰাণ, দেবী পুৰাণ, বৃহৎ ধৰ্ম্ম পুৰাণ, মৎস্য পুৰাণ, কল্কী পুৰাণ, অগ্নি পুৰাণ, কূৰ্ম্ম পুৰাণ, বৰাহ পুৰাণ, শ্ৰীমৎ-ভাগৱত, ৰামায়ণ, যোগিনী তন্ত্ৰ, যামালাদি নানা গ্ৰন্থৰ পৰা—

বৰমুৰিকোণা গ্ৰাম নিবাসী—

কবিৰাজ—শ্ৰীদেৱনাথ দেৱ শৰ্ম্মা কবিভুষণৰ দ্বাৰায় সংগৃহিত আৰু প্ৰকাশিত।

পোঃ নলবাৰী, (কামৰূপ, অসম)।

চন ১৩৪৮

প্ৰিণ্টাৰ— শ্ৰীবন্ধুৰাম দত্ত।

উমা প্ৰেছ, নলবাৰী।

শুদ্ধৰণী ।

অশুদ্ধ		শুদ্ধ		পিঠি		পাতি
শয্যাতি	...	শৰ্য্যাতি	...	২	...	১৬
সশাদ	...	শশাদ	...	৫	...	৫
পৰাজ্জয়	...	পৰজ্জয়	...	২	...	৬
সাগৰ	...	সগৰ	...	৫	...	১৫
অবুতাস্ব	...	অযুতাস্ব	...	৭	...	১
বিখ্যাতা	...	বিখ্যাতো	...	৮	...	৫
ময়াং	...	ময়ং	...	১১	...	১১
ভবভুবি	...	ভবস্তুবি	....	১৮	...	৯
পৰখ	...	পৰম	...	২৩	...	১০
যটস	...	ঘাটাস	...	২৭	...	৭
অংশে	...	অংশ	...	৩৭	...	১
বজ্জ	...	বজ্র	....	৩৭	...	১৪
মহানখি	...	মহানমি	...	৪০	...	৯
অজমীচ	...	অজমীঢ	...	৪৫	...	২
বিবংশত	...	যি বংশত	...	৫৩	...	১
বৃহদ্রুম	...	বৃহদ্রুগ	...	৫৩	...	১৪
জ্জন্তু	...	জন্তু	...	৫৪	...	৫
বিলাক	...	বিলাকৰ	...	৫৭	...	৫
লাৰাত	...	ৰাজত্বকৰাৰ পাচত		৬১	...	১২

অশুদ্ধ	শুদ্ধ	পিঠি	পাঁতি
৬ ...	৫	৬২ ...	২
ভৰত ...	নাভিৰ শত পুত্ৰৰ ভিতৰত সৰ্ব্বজ্যেষ্ঠ ঋষভ তৎপুত্ৰ ভৰত	৭৪	২
কলা ...	কল্ম ...	৭৭ ...	১২
পহ্লা ...	প্ৰহ্লৱ ...	৮০ ...	২৪
বৈবস্বতেইস্তৰে প্ৰাপ্তি।	বৈবস্বতেঽস্তৰে প্ৰাপ্তে	৯১	৬
কৰ্ত্ত ...	কৰ্ত্তা ...	৯২ ...	১৭
আবৈদিক	অথবা বৈদিক ...	৯২ ...	২০

সূৰ্য্য বংশ।

সপ্তম মন্বান্তৰৰ অষ্টাবিংশতি যুগৰ সূৰ্য্যবংশীয় ৰাজাসকলৰ পুৰুষীনামা।

৺ব্ৰহ্মা
|
মৰীচি
|
কাশ্যপ
|
সূৰ্য্য
|
মনু

(এই মনুৰ নাম বৈবস্বত, এওঁ ভগবান সূৰ্য্যদেৱৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ। ভগবান সূৰ্য্যদেৱ কিকাৰণে অদিতি দেবীৰ পুত্ৰ হৈছিল, তেওঁৰ কোন কোন সন্তান, তেওঁ কি পদাৰ্থ, উৎপত্তিৰ হেতু, কি কাৰণে অশ্বক্ৰান্ত তীৰ্থ হল ইত্যাদি বিশেষ বিবৰণ মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণ ১০১।১০২। ১০৩।১০৪।১০৫।১০৬ অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য; বাহুল্য ভয়ে লিখা নহল। এওঁৱে পূৰ্ব্বজন্মত সত্যব্ৰত ৰজা।)

মনুৰ ১০ পুত্ৰ

১নং	২নং	৩নং	৪নং	৫নং	৬নং	৭নং	৮নং	৯নং	১০নং
ইক্ষ্বাকু	নৃগ	ধৃষ্ট	শৰ্য্যাতি	প্ৰাংশু	নৰিষ্যন্ত	নাভাগ	নৈদিষ্ট	কৰুষ	পৃষধ্ৰ

(ইক্ষ্বাকুৰ শকুনি প্ৰভৃতি ৫০ জন পুত্ৰ উত্তৰ পথত ৰাজা হৈছিল আৰু ৪৮ জন দক্ষিণ পথত ৰাজা হৈছিল। দিঃ অঃ

ইক্ষ্বাকু

| (শতপুত্ৰৰ ভিতৰত তিন জন শ্ৰেষ্ঠ)

১। বিকুক্ষি (অযোধ্যাধিপতি বা সশাদ)

২। নিমি (মিথিলাধিপতি)

৩। দণ্ড (ভাৰ্য্যা অব্জা, শুক্ৰাচাৰ্য্যৰ কন্যা)

|

পৰাঞ্জয়

বা

ককুস্থ

পূৰ্ব্বে ত্ৰেতা যুগত দেৱতা ও অসুৰৰ যুদ্ধত ইন্দ্ৰে বৃষৰূপ ধাৰণ কৰিছিল, সেই বৃষৰ ককুত প্ৰদেশত (চুতত) উঠি দৈত্য বিলাকক বধ কৰিছিল, সেই নিমিত্তে ককুস্থ নাম হৈছিল। বিষ্ণু পুৰাণৰ চতুৰ্থাংশ দ্বিতীয় অধ্যায়। ইয়াৰ দ্বাৰায় বেচ বুজিব পাৰি যে— সত্য যুগত মনুৱে ৰজা আছিল আৰু ত্ৰেতাদি যুগত তেওঁৰ পুত্ৰ-পৌত্ৰাদিসকল ৰজা হৈছিল, সেই ত্ৰেতাদি যুগতো আৰ্য্যসকল ভাৰতত থকা প্ৰমাণ পোৱা যায়। ১ পুত্ৰ, ২ কন্যা—তাৰাবতী ও চিত্ৰঙ্গদা কালিকা পুৰাণৰ ৬২।৬৩ অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য।

ককুস্থৰ পুত্ৰ

|

অনেনা

|

পৃথু

|

বিশ্বগশ্ব

বিশ্বগশ্ব
|
আদ্ৰ
|
যুবনাশ্ব
|
শ্ৰাবন্ত
এই শ্ৰাবন্তয় শ্ৰাবৰ্ন্তী নামে নগৰ পাতিছিল।
|
বৃহদশ্ব
|
কুবলাশ্ব
বা
ধুন্ধুমাৰ
৩ | পুত্ৰ
১। দৃঢ়াশ্ব ২। চন্দ্ৰাশ্ব ৩। কপিলাশ্ব
|
বাৰ্য্যশ্ব
|
নিকুম্ভ
|
সংহতাশ্ব
|
কুশাশ্ব
|
প্ৰসেনজিৎ

প্ৰসেনজিৎ
|
যুবনাশ্ব
|
মান্ধাতা (চক্ৰবৰ্ত্তী)

সতু মান্ধাতা চক্ৰবৰ্ত্তী সপ্তদ্বিপাং মহীং বুভুজে।
যাবৎ সূৰ্য্য উদেতিস্ম তাবচ্ছ প্ৰতি তিষ্ঠতি।
সৰ্ব্বং৩২ যৌবনাশ্বস্থ মান্ধাতুঃ ক্ষেত্ৰ মুচ্যতে।১৮।
বিঃ পুঃ চঃ দ্বিঃ

মান্ধাতা
৩ | পুত্ৰ

১। কুৰুকুৎস — ত্ৰসন্দস্যু — সম্ভূত — অৰণ্য
দিগ্বিজয় কালত ৰাবণে এই অৰণ্যক বধ কৰিছিল ॥
| পৃষদশ্ব
| হৰ্য্যশ্ব
| সুমনাঃ

২। অম্বিৰয — যুবনাশ্ব — হৰিত
এই হৰিতৰপৰা হাৰিত অঙ্গিৰস নামে ক্ষত্ৰিয়বিলাক প্ৰৱৰ্ত্তিত হৈছিল ॥

৩। মুচকুন্দ

সুমনাঃ
|
ত্ৰিধন্বা
|
ত্ৰয্যাৰুণ
|
সত্যব্ৰত
বা
ত্ৰিশঙ্কু
|
হৰিশ্চন্দ্ৰ (চক্ৰবৰ্ত্তী)
|
হৰিত
|
চঞ্চু
২ | পুত্ৰ
১। বিজয় ২। বসুদেব ।
|
কৰুক
|
বাহু (চক্ৰবৰ্ত্তী)
(সপ্তদ্বীপেশ্বৰ, যোগিনী তন্ত্ৰত দ্ৰষ্টব্য ।)
|
সাগৰ (চক্ৰবৰ্ত্তী)
২ | ভাৰ্য্যা
১। কেশিনী, ২। সুমতি ।

কশ্যপৰ কন্যা সুমতি, বিদৰ্ভ ৰাজাৰ কন্যা কেশিনী সগৰৰ এই দুইজনী ভাৰ্য্যা। এই দুয়োজনী ভাৰ্য্যাৰ ভৃগু বংশীয় ঔৰ্ব্ব নামে এজন মুনিক আৰধনাৰ দ্বাৰায় এই বৰ পাইছিল যে— তোমালোক দুয়োৰো ভিতৰত এজনীৰ বংশধৰ এক পুত্ৰ হব আৰু এজনীৰ ষষ্টি সহস্ৰ পুত্ৰ হব, এই দুই বৰৰ ভিতৰত কাৰ কি অভিৰুচি প্ৰাৰ্থনা কৰা। ঔৰ্ব্বয় এই কথা কোৱাত কেশিনী এক পুত্ৰ আৰু সুমতি ষষ্টি সহস্ৰ পুত্ৰ প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল। "সেই হব" ঔৰ্ব্ব মুনি এই কথা কৈছিল॥

কেশিনীৰ গৰ্ভত সগৰৰ পুত্ৰ।

|

অসমঞ্জস

|

অংশুমান

|

দিলীপ

|

ভগীৰথ

(এই ভগীৰথে গঙ্গা আনিছিল, সেই নিমিত্তে গঙ্গাৰ নাম ভাগীৰথী॥)

|

শ্ৰুত

|

নাভাগ

|

অম্বৰীষ

|

সিন্ধুদ্বীপ

সিন্ধুদ্বীপ
|
অযুতাশ্ব
|
ঋতুপর্ণ
|
সৰ্ব্বকাম
|
সুদাস
|
সৌদাস
|
অশ্মক
|
মূলক

অশ্মকৰ মূলক নামে পুত্ৰ হৈছিল, সেই সময়ত পৰশুৰামে পৃথিবীক নিক্ষত্ৰ কৰিবৰ নিমিত্তে প্ৰবৰ্ত্তি হোৱাত বিবস্ত্ৰা তিৰোতা-বিলাকে আগুৰি ধৰি এই মূলকক ৰক্ষা কৰিছিল, এই নিমিত্তে মূলকৰ নাৰী-কবচ নাম হৈছিল। বিঃ পুঃ চঃ চঃ॥

|
দশৰথ
|
ইলিবিল
|
বিশ্বসহ
|
খট্টাঙ্গ দিলীপ (চক্ৰবৰ্ত্তী)
|
দীৰ্ঘবাহু
|
ৰঘু (চক্ৰবৰ্ত্তী)

ৰঘু (চক্ৰবৰ্ত্তী)
|
অজ (চক্ৰবৰ্ত্তী)
|
দশৰথ (চক্ৰবৰ্ত্তী)

ৰঘুবংশেঽতি বিখ্যাতো ৰাজা দশৰথো পুৰা ।
চক্ৰবৰ্ত্তী সবিজ্ঞেয়ঃ সপ্তদ্বীপোঽধিপো মহান ॥

দশৰথৰ ৪ পুত্ৰ
|

১। ৰাম	২। লক্ষ্মণ	৩। ভৰত	৪। শত্ৰুঘ্ন
২ | পুত্ৰ	২ | পুত্ৰ	২ | পুত্ৰ	২ | পুত্ৰ
লব, কুশ	অঙ্গদ, চন্দ্ৰকেতু	অক্ষ, পুষ্কৰ	সুবাহু, সুৰসেন

|
অতিথি
|
নিষধ
|
নল

(নিষধৰ পুত্ৰ নল আৰু বীৰসেনৰ পুত্ৰ নল এই দুইজনে সূৰ্য্য বংশীয়)
|
ৰজ
|
পুণ্ডৰীক
|
ক্ষেমধন্বা
|
দেবানিক
|
অহীনগু

অহীনগু | উক্‌থ
| |
ৰূপ | বজ্ৰনাভ
| |
ৰুৰু | শঙ্খনাভ
| |
পাৰিপাত্ৰ | ব্যুষিতাশ্ব
| |
দল | বিশ্বসহ
| |
ছল | হিৰণ্যনাভ

এই হিৰণ্যনাভ মহাযোগীশ্বৰ জৈমিনিৰ শিষ্য; এওঁৰ তাত যাজ্ঞবল্ক্যয় যোগ শিক্ষা কৰিছিল। বিঃ পুঃ চতুৰ্থাংশৰ চতুৰ্থ অধ্যায়॥

পুষ্য | অগ্নিবৰ্ণ
| |
ধ্ৰুবসন্ধি | শীঘ্ৰ
| |
সুদৰ্শন | মৰু

এই মৰুৱে যোগবলত আজিও কলাপ গ্ৰামত অৱস্থান কৰি আছে। ভবিষ্যত ২৯ যুগত সূৰ্য্যবংশীয় ক্ষত্ৰিয় সকলৰ প্ৰবৰ্ত্তক (বীজ বা আদিপুৰুষ) হব॥ বিঃ পুঃ চঃ চঃ॥

মৰু
|
প্ৰসুশ্ৰুত
|
সুগন্ধ
|
অমৰ

|
সন্ধান
|
বিশ্ৰুতবান
|
বৃহদ্বল

এই বৃহদ্বলক ভাৰত যুদ্ধত অভিমন্যুৱে বধ কৰিছিল। উক্ত পুৰাণৰ চতুৰ্থাংশৰ চতুৰ্থ অধ্যায় ॥৪৮॥ পৰাশৰ মতে ভবিষ্যত নৃপতি ॥

বৃহৎক্ষণ
|
গুৰুক্ষেপ
|
বৎস
|
বৃৎসব্যূহ
|
প্ৰতিব্যোম
|
দিবাকৰ
|
সহদেব
|
বৃহদশ্ব
|
ভানুৰথ

|
সুপ্ৰতীক
|
মৰুদেব
|
সুনক্ষত্ৰ
|
কিন্নৰ
|
অন্তৰিক্ষ
|
সুবৰ্ণ
|
অমিত্ৰজিৎ
|
বৃহদ্ৰাজ

বৃহদ্ৰাজ

ধৰ্ম্মী	|
|	ৰাতুল
কৃতঞ্জয়	|
|	প্ৰসেনজিৎ
ৰণঞ্জয়	|
|	ক্ষুদ্ৰক
সঞ্জয়	|
|	কুণ্ডক
শাক্য	|
|	সুৰথ
ক্ৰুদ্ধোদন বা শুদ্ধোদন	|
|	সুমিত্ৰ
সিদ্ধাৰ্থ বা বুদ্ধ	

এই সুপ্ৰসিদ্ধ ইক্ষ্বাকুবংশ কলিযুগত সুমিত্ৰত সমাপ্ত হৈছিল (পুৰাণৰ মতে হব) যথা :—

ইক্ষ্বাকুনাময়াংবংশঃ সুমিত্ৰান্তো ভবিষ্যতি।
যতস্তংপ্ৰাপ্য ৰাজনাং সসংস্থাং প্ৰপ্স্যতে কজ্জালৌ ॥৩॥
বিষ্ণুপুৰাণ, চতুৰ্থাংশ, দ্বত্ৰিংশঅধ্যায় ॥

উক্তবংশটিক সূৰ্য্যবংশ, মনুবংশ, ইক্ষ্বাকুবংশ, ককুৎস্থবংশ, ৰঘুবংশ বুলি বিখ্যাত॥

ইক্ষ্বাকুৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ

নিমি

নিমি

জনক বা বৈদেহ
অথবা মিথি

মৰা শৰীৰৰপৰা উৎপন্ন হোৱা গতিকে এই পুত্ৰৰ নাম "জনক"; এই পুত্ৰৰ পিতৃ বিদেহ হল বুলি তেওঁৰ নাম "বৈদেহ"; মন্থনৰ দ্বাৰায় জন্ম হল বুলি তেওঁৰ আৰু এটা নাম "মিথি"॥ বিস্তাৰিত বিবৰণ বিষ্ণুপুৰাণ চতুৰ্থ অংশৰ পঞ্চম অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য॥

নন্দিবৰ্দ্ধন
|
সুকেতু
|
দেৱৰাত
|
বৃহদুক্থ
|
মহাবীৰ্য্য
|
সত্যধৃতি
|
ধৃষ্টকেতু
|
হৰ্য্যশ্ব
|
মৰু

|
প্ৰতিবন্ধক
|
কৃতৰথ
|
কৃতি
|
বিবুধ
|
মহাধৃতি
|
কৃতিৰাত
|
মহাৰোমা
|
স্বৰ্ণৰোমা

সুবর্ণরোমা

হ্রস্বরোমা

২। পুত্র

১। সীরধ্বজ — ২। কুশধ্বজ

কন্যা সীতা।

এই কুশধ্বজ সাঙ্কাশ্য নগরের অধিপতি।

ভানুমান

শক্তদ্যুম্ন — অরিষ্টনেমি

শুচি — শ্রুতায়ু

ঊর্দ্ধবাহু — সূর্য্যাশ্ব

সত্যধ্বজ — সঞ্জয়

কুনি — ক্ষেমারি

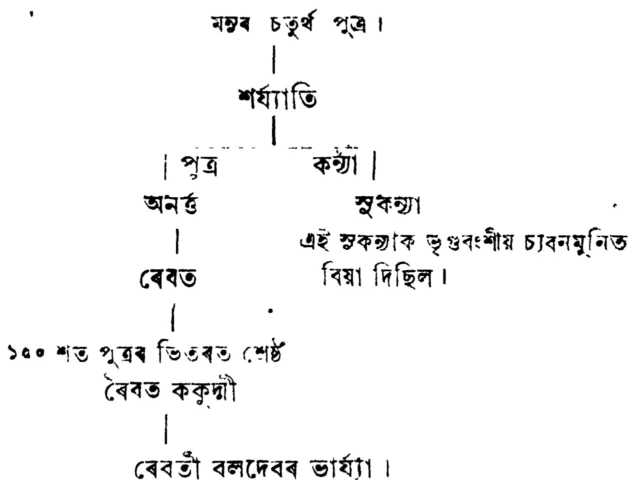
অঞ্জন — অনেনাঃ

ঋতুজিৎ — মীনরথ

মীনৰথ
|
সত্যৰথ
|
সত্যৰথি
|
উপগু
|
শ্ৰুত
|
শাশ্বত
|
সুধন্বা
|
সুভাস
|
সুশ্ৰুত
|
জয়
|
বিজয়
|
ঋত
|
সুনয়
|
বীতহব্য
|
সঞ্জয়
|
ক্ষেমাশ্ব
|
ধৃতি
|
বহুলাশ্ব
|
কৃতি

এই কৃতিত জনকবংশ সমাপ্ত হৈছে, এইবিলাক নৃপতিক জনক নৃপতি, বৈদেহ নৃপতি, মিথিলা নৃপতি বুলি কয়। এওঁলোক প্ৰায় আত্মতত্বৰ পণ্ডিৎ আছিল ॥১৪॥

চতুৰ্থাংশে পঞ্চম অধ্যায় বিষ্ণুপুৰাণ।

মূলৰ অবিকল অনুবাদ—৪।নং শৰ্য্যাতিৰ সুকন্যা নামে এটি কন্যা আছিল। তেওঁক চ্যবনমুনিত বিয়া দিছিল। শৰ্য্যাতিৰ অনৰ্ত্ত নামে এটা পুত্ৰ হৈছিল। অনৰ্ত্তৰো ৰেবত নামে এটি পুত্ৰ জন্মিছিল। সেই ৰেবত ৰাজায় অনৰ্ত্তৰ বিষয় সমূহ ভোগ কৰিছিল আৰু কুশস্থলী নাম্নী পুৰীত বাস কৰিছিল। ৰেবত ৰাজাৰো ৰৈবতককুদ্মী নামে অতি ধৰ্ম্মাত্মা পুত্ৰ আছিল, আৰু ৰেবতৰ শত পুত্ৰৰ ভিতৰত সৰ্ব্বজ্যেষ্ঠ আছিল। তেওঁৰ ৰেবতী নামে এজনী কন্যা জন্মিছিল। ৰৈবত ককুদ্মী “এই কন্যা কাৰ উপযুক্ত” এই কথা ভগবান ব্ৰহ্মাত সুধিবৰ নিমিত্তে ব্ৰহ্মলোকলৈ গৈছিল; সেই সময়ত ব্ৰহ্মলোকত হাহা ও হুহু নামে দুটি গন্ধৰ্ব্বয় অতি সুন্দৰ গান কৰিছিল। তেতিয়া ষড়জ, মধ্যম, গান্ধাৰাদি স্বৰ পৰিবৰ্ত্তনত, অতি মনোহৰ সেই গান শ্ৰবণ কৰোতে বহুত যুগ পৰিবৰ্ত্তন পৰ্য্যন্ত অৱস্থান কৰিও বোধ

কৰিলে যেন এক মুহূৰ্ত্তকাল তেওঁ গান শুনিছিল। পাচত গীত শেষ হোৱাত ৰৈবত ৰাজায় ভগবানক প্ৰণাম কৰি কন্যাৰ উপযুক্ত বৰৰ নিমিত্তে সুধিছিল। তেতিয়া ব্ৰহ্মায় তেওঁক কলে যে, তোমাৰ কোন বৰত অভিমত তাক কোৱা। তেতিয়া ৰৈবত ৰাজায় কিছুমান বৰৰ নাম ধৰি কৈছিল। ব্ৰহ্মায় অলপ হাঁহি কৈছিল যে— তুমি যিবিলাক বৰৰ কথা মোৰ আগত কলা তেওঁ লোকৰ পুত্ৰ পৌত্ৰাদিও পৃথিবীত নাই। তোমাৰ অমৰাবতী সদৃশ অতি ৰমনীয় যি কুশস্থলী পুৰী আছিল সেই পুৰী এতিয়া দ্বাৰকা নাম হৈছে—যথা—

কুশস্থলী যা তব ভূপৰম্যা।
পুৰী পুৰা ভূদমৰাৱতীব।
সা দ্বাৰকা সম্প্ৰতি তত্ৰ চাস্তে;
স কেশবাংশো বলদেব নামা ॥৩৪॥

এতিয়া তোমাৰ কন্যাটিক বলদেবক বিয়া দিয়াগৈ। ব্ৰহ্মাৰ এনেকুৱা আদেশ পাই ৰাজা ৰৈবতককুদ্মী নিজ কন্যাৰ সহিত পৃথিবীলৈ আহি বলদেবত কন্যাটি বিয়া দি তপস্যা কৰিবৰ নিমিত্তে হিমাচল পৰ্ব্বতলৈ গৈছিল। ভগবান বলদেবে ৰেৱতীক বৰ দীঘল দেখি নিজ নাঙলৰ অগ্ৰভাগ মূৰত দিয়াত ৰেৱতী আন আন তিৰোতাৰ নিচিনা চুটি হৈ গৈছিল—যথা—

উচ্চ প্ৰমাণ মতিতামবেক্ষ্য; স্বলাঙ্গলাগ্ৰেণ সতালকেতু।
বিনাময়মাস ততস্বসাপি; বভূবসদ্যো বনিতা যথান্যা ॥৩৮

যি কালত ৰৈবতককুদ্মী ব্ৰহ্মলোকত আছিল; সেই সময়ত পুণ্যজন নামে এদল ৰাক্ষসে আহি সেই কুশস্থলী পুৰী ধ্বংস কৰিছিল।

ৰৈবত ৰাজাৰ শতভাতৃ ৰাক্ষসৰ ভয়ত দিগ দিগান্তৰে পলায় গৈছিল। সেই ভাতৃসকলৰ বংশত উৎপন্ন হোৱা ক্ষত্রিয়বিলাক সকলো ঠাইত বাস কৰিছিল।

তাবচ্চাস্য ভাতৃশতং পুণ্যজন ত্রাসাৎ দিশো ভেজে। তদন্বয়াশ্চ সর্ব্ব দিক্ষু অবন ইতি ॥২॥ বিষ্ণুপুৰাণ দ্বিতীয় অধ্যায় ॥

এই পুৰণিকালৰ বুৰঞ্জী বা পুৰাণবদ্বাৰায় বেচ বুজিব পৰা যায় যে, সত্য যুগৰ কুশস্থলী বা দ্বাৰকা নগৰ এতিয়াও ভাৰতত আছে; আৰু ৰৈবত ৰাজাৰ শত ভাতৃৰ বংশত উৎপন্ন ক্ষত্রিয়বিলাক সকলো ঠাইত বাস কৰিছিল। সেই অনন্ত কালৰপৰা আজিলৈকেও ভাৰতত আৰ্য্যসকলৰ বংশধৰসকল থকা প্রমাণ পোৱা যায়।

আধুনিক বুৰঞ্জীত আন দেশৰপৰা আৰ্য্যসকল অহা বুলি লিখা আছে, তাৰ কাৰণ কি?

সূৰ্য্যবংশৰ বিশাল বংশীয় ৰজাসকল।

ৰাজধানী—গয়া।

মনুৰ অষ্টম পুত্র

নেদিষ্ট, তেওঁৰ পুত্র

নাভাগ

|

ভলানন্দ

২। পুত্র

১। উদাৰকীৰ্ত্তি, ২। বৎসপ্রী

২। বৎসপ্ৰী

প্ৰাংশু	বিংশ
প্ৰজানি	খনীনেত্ৰ
খনিত্ৰ	অতিবিভূতি
ক্ষুপ	ভূৰিবল
অবিবিংশ	কৰন্ধম
	অবিক্ষি
	মৰুৎ

এই মৰুৎ সপ্ত দ্বীপেশ্বৰ চক্ৰবৰ্ত্তী ৰাজা আছিল, এওঁ এটা মহাযজ্ঞ কৰিছিল—যথা—

মৰুতস্য যথা যজ্ঞস্তথা কস্যা ভবভূবি।
সৰ্ব্বং হিৰণ্ময়ং যস্য যজ্ঞবিস্তৃতি শোভনম॥
অমাদ্যদিন্দ্ৰঃ সোমেন দক্ষিণাভিৰ্দ্বিজাতয়ঃ।
মৰুতঃ পৰিবেষ্টাৰঃ সদস্যাশ্চ দিবৌকসঃ॥১৭॥

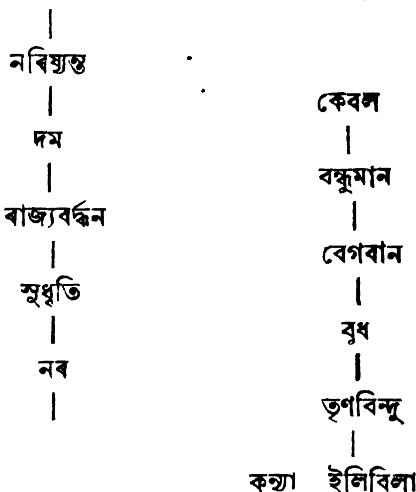
মৰুতশ্চক্ৰবৰ্ত্তী নৰিষ্ঠন্তমানং পুত্ৰমবাপ।

অৰ্থাৎ মৰুৎৰাজাৰ যি প্ৰকাৰ যজ্ঞ হয়, পৃথিবীত সেই প্ৰকাৰ কৰবাত যজ্ঞ হৈছে নে? সেই যজ্ঞত সমুদায় যজ্ঞীয় বস্তু সুবৰ্ণময় আছিল।

সেই যজ্ঞত সোম পান কৰি ইন্দ্রে বৰ তৃপ্তি পাইছিল, আৰু দক্ষিণাৰে ব্রাহ্মণবিলাকক সন্তুষ্ট কৰিছিল। এই যজ্ঞত দেবতাবিলাকে অন্নাদি বিলায় দিছিল আৰু সদস্য হৈছিল ॥১৭॥

বিষ্ণুপুৰাণ, চতুর্থাংশ, প্রথম অধ্যায় ॥

এই মৰুৎ ৰাজাৰ যজ্ঞৰ ছাইবিলাক কয়লা পাহাৰ হোৱা বুলি প্রবাদ আছে। এই যজ্ঞৰ কথা মহাভাৰততো উল্লেখ আছে।

এই তৃণবিন্দুৰ ইলিবিলা নামে এজনী কন্যা হৈছিল পাচত অলম্বুষা নামে এজনী অপ্সৰায় সেই তৃণবিন্দুক ভজিছিল, সেই অলম্বুষাৰ গৰ্ভত তৃণবিন্দুৰ বিশাল নামে এটী পুত্র হৈছিল ॥ এই বিশাল নৃপতিৰ বিশেষ বৃত্তান্ত বৰাহ পুৰাণৰ অষ্টবিংশ ৩য় অধ্যায়ত দ্রষ্টব্য ॥

|

বিশাল

বিশাল
|
হেমচন্দ্ৰ
|
সুচন্দ্ৰ
|
ধূম্ৰস্ব
|

সৃঞ্জয়
|
সহদেব
|
কুশাশ্ব
|
সোমদত্ত

এই সোমদত্তয় ১০০ টা অশ্বমেধ যজ্ঞ কৰিছিল।
|
জন্মেজয়
|
সুমতি

এইবিলাক বিশালবংশীয় নৃপতি। তৃণবিন্দুৰ প্ৰসাদত এই বিশাল বংশীয় নৃপতিসকল দীৰ্ঘায়ু, মহাত্মা, বীৰ্য্যবান, অতিধাৰ্ম্মিক আছিল॥ ১৯॥ বিঃ পুঃ

মনুৰ পঞ্চম পুত্ৰ
নাভাগ
|
অম্বৰীষ
এওঁৰ ওচৰত দুৰ্ব্বাসা পৰাভব হৈছিল॥
|
বিৰূপ
|
পৃষদশ্ব

পুষদস্ব
|
ৰথিতৰ

এই ৰথিতৰৰ বংশীয়বিলাক ক্ষত্ৰিয়, অথচ আঙ্গিৰস বুলি তেওঁলোকক ক্ষত্ৰোপেট ব্ৰাহ্মণ বোলে॥

মনুৰ নৱম পুত্ৰ
কৰূষ

এই কৰূষৰপৰা মহাবলবান কাৰূষ নামে ক্ষত্ৰিয়সকল উৎপন্ন হৈছিল। এওঁলোক উত্তৰ পথ (খায়বাৰ পাচ) ৰক্ষক॥ ভাগবত নৱম স্কন্ধ দ্বিতীয় অধ্যায়।

মনুৰ দশম পুত্ৰ
পৃষধ্ৰ

এই পৃষধ্ৰে গুৰুৰ গোবধ কৰাত শূদ্ৰত্ব প্ৰাপ্ত হৈছিল॥
আন আন মনুৰ পুত্ৰসকলৰ পুৰুষীনামা পুথিত নাই॥
ইতি সূৰ্য্য বংশ।

পুষ্পভদ্ৰা নদী।

দুৰ্ব্বাসাৰ মুখত ধৰণী ব্ৰতৰ কথা শুনি সত্যতপা তৎক্ষণাৎ মনোহৰ হিমালয় পৰ্ব্বতলৈ গল। তাতে পুষ্পভদ্ৰা নামে নদী বৈ আছে। শীলবিলাক মনোহৰ, বিচিত্ৰ আৰু পুণ্যময়; ভদ্ৰবট নামে এক বটবৃক্ষ বিৰাজিত। সত্যতপায় সেই ঠাইত নিজ আশ্ৰম মনোনীত কৰিলে ইত্যাদি।

ৰৰাহ পুৰাণ একপঞ্চাশ অধ্যায়।

এই পুষ্পভদ্ৰা নদী হিমালয় পৰ্ব্বতৰপৰা ওলাই আহি উত্তৰ কামৰূপৰ মাজেদি বৈ গৈ উত্তৰ গৌহাটীৰ মাজেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰত পৰিছে।

এই পুষ্পভদ্ৰা তীৰ্থ, দুৰ্ব্বাসা মুনি, সত্যতপা মুনি ভাৰতত।

আন দেশৰপৰা কোন আৰ্য্য ভাৰতলৈ আহিল? আৰু তেওঁলোকৰ বংশধৰ বা কোন?

চন্দ্র বংশ।

সপ্তমন্বান্তৰ অষ্টবিংশতি যুগৰ চন্দ্রবংশীয় ৰজাসকলৰ পুৰুষীনামা।

৺ব্রহ্মা

|

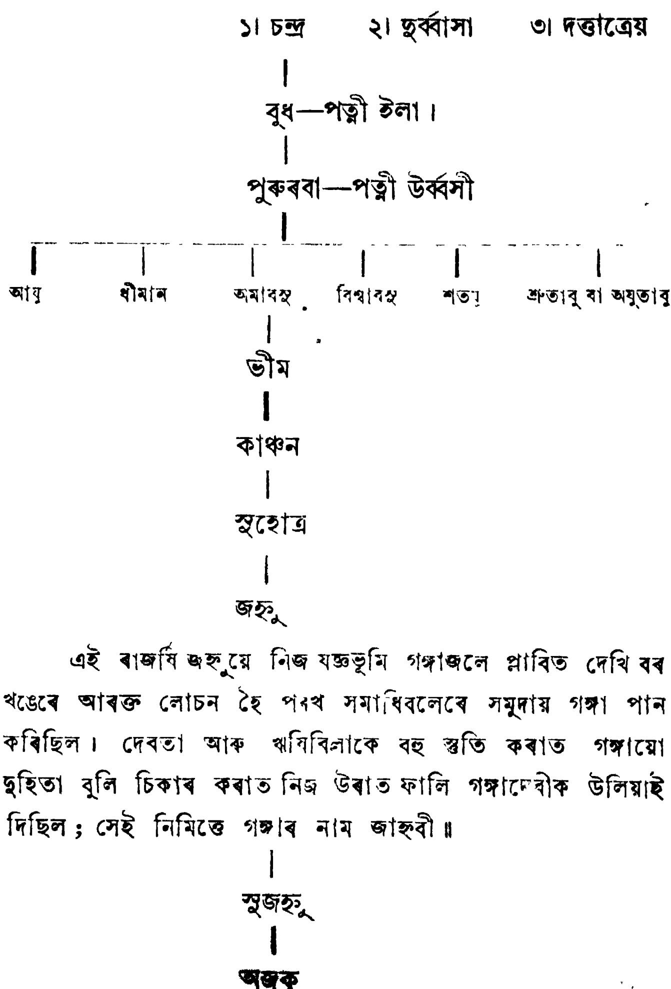
অত্রি

এই অত্রিমুনি পিতৃৰ (ব্রহ্মাৰ) আদেশ পালিবৰ নিমিত্তে পুত্র কামনা কৰি ঋক্ষপর্ব্বতত নির্ব্বিন্ধ্যা নদী ওলাই আহা গুহাত তপস্যা কৰিছিল যথা—

ব্রহ্মণা চোদিতঃ সৃষ্টৌ বত্রিব্রহ্ম বিদাং বৰঃ।
সহপত্ন্যা যবাবৃক্ষং কুলাদ্রিং তপসি স্থিতঃ॥১৭
তস্মিন প্রসূন স্তবকং পলাশাশোককাননে।
বার্ডি প্রস্রবস্তিৰুদ্ ঘুষ্টে নির্ব্বিন্ধ্যায়াঃ সমন্ততঃ॥১৮

চতুর্থ স্কন্ধ ভাগবত প্রথম অধ্যায়।

অর্থাৎ ভগবান ব্রহ্মা, ব্রহ্মজ্ঞ শ্রেষ্ঠ প্রজাপতি অত্রিক প্রজা-সৃষ্টিৰ নিমিত্তে যেতিয়া আদেশ কৰিলে, তেতিয়া এই প্রজাপতি তপস্যা কৰিবৰ নিমিত্তে নিজপত্নী অনসূয়াসৈতে ঋক্ষ নামে কুলাচল পর্ব্বতলৈ গৈছিল। সেই পর্ব্বতৰ ৰমণীয় এঠাইত বন আছিল। তাতে অশোক, পলাশ প্রভৃতি গছবিলাকৰ থোপায় থোপায় ফুলফুলি সেই বনৰ শোভা বৃদ্ধি কৰিছিল আৰু তাৰ ওচৰতে নির্ব্বিন্ধ্যা নামে নদীৰ পানীপৰা কলকল শব্দত সেই ঠাই শব্দিত হৈছিল। মহর্ষি অত্রি সেই সুন্দৰ বনত সোমাই তপস্যা কৰিছিল॥ ১৭। ১৮॥ সেই অত্রি প্রজাপতিৰ তপস্যালব্ধ তিনি পুত্র যথা—

১। চন্দ্ৰ   ২। দুৰ্ব্বাসা   ৩। দত্তাত্ৰেয়

|

বুধ—পত্নী ইলা।

|

পুৰুৰবা—পত্নী উৰ্ব্বসী

|

আয়ু | ধীমান | অমাবসু | বিশ্বাবসু | শতায়ু | শ্ৰুতায়ু বা অযুতায়ু

অমাবসু

|

ভীম

|

কাঞ্চন

|

সুহোত্ৰ

|

জহ্নু

এই ৰাজৰ্ষি জহ্নুৱে নিজ যজ্ঞভূমি গঙ্গাজলে প্লাবিত দেখি বৰ খঙেৰে আৰক্ত লোচন হৈ পৰম সমাধিবলেৰে সমুদায় গঙ্গা পান কৰিছিল। দেৱতা আৰু ঋষিবিলাকে বহু স্তুতি কৰাত গঙ্গায়ো দুহিতা বুলি চিকাৰ কৰাত নিজ উৰাত ফালি গঙ্গাদেৱীক উলিয়াই দিছিল; সেই নিমিত্তে গঙ্গাৰ নাম জাহ্নবী॥

|

সুজহ্নু

|

অজক

অজক

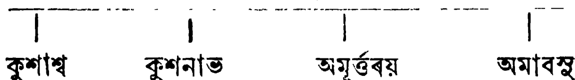
|

বলকাশ্ব

|

কুশ

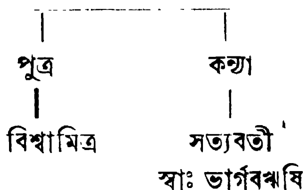
| ৪ ত্ৰপু —

"মোৰ ইন্দ্ৰ সদৃশ পুত্ৰ হওক" এই কুশাশ্বয় এই সঙ্কল্প কৰি তপ কৰিছিল; তেওঁৰ উগ্ৰ তপ দেখি ইন্দ্ৰয়ো তেওঁৰ সদৃশ আন এজন হব বুলি ভাবি নিজেই কুশাশ্বৰ পুত্ৰ হৈছিল।

সেই ইন্দ্ৰই কৌশিক-গাধি

কৌশিক-গাধি

স্বাঃ ভাৰ্গৱঋষি

ভৃগুবংশীয় শুণঃশেক নামে মুনিক বিশ্বামিত্ৰক পুত্ৰ ৰূপে দেৱতাসকলে দান কৰিছিল, সেইনিমিত্তে বিশ্বামিত্ৰৰ পুত্ৰৰ নাম দেবৰাৎ। আন আন পুত্ৰৰ নাম যথা— মধুচ্ছন্দ, জয়, কৃতদেব, দেৱাষ্টক, কচ্ছপ, হাৰিত॥ এইবিলাকৰ অপত্যাদিৰ কৌশিক গোত্ৰ॥

সত্যবতীৰ পুত্ৰ

|

জমদগ্নি

এই জমদগ্নি আগামী যুগত বেদ প্ৰবৰ্ত্তক হব।

জমদগ্নিৰ বসুমান প্ৰভৃতি পুত্ৰ, সৰ্ব্বকনিষ্ঠ—

ভগবান পৰশুৰাম।

এই বিলাক পুৰুৰবাৰ তৃতীয় পুত্ৰ অমাবসুৰ বংশ।

বিঃ পুঃ চঃ খঃ সপ্তম অধ্যা।

পুৰুৰবাৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ আয়ুৰ পাঁচ পুত্ৰ।

নহুষ | ক্ষত্ৰবৃদ্ধ | ৰম্ভা | ৰজি | অনেনা

ক্ষত্ৰবৃদ্ধ → প্ৰতিক্ষত্ৰ, সুহোত্ৰ

প্ৰতিক্ষত্ৰ
|
সঞ্জয়
|
জয়
|
বিজয়
|
যজ্ঞকৃৎ

হৰ্ষবৰ্দ্ধন
|
সহদেৱ
|
অদীন
|
জয়সেন
|

জয়সেন
|
সংস্থতি
|
ক্ষত্ৰধৰ্ম্ম

বিষ্ণু পুৰাণ চতুৰ্থাংশ নবম অধ্যায়॥ ৮

সত্যাদি যুগৰ কাশিৰ ৰাজাবিলাক—

ক্ষত্ৰবৃদ্ধৰ
দ্বিতীয় পুত্ৰ
সুহোত্ৰ
|

১। কাশ — কাশিৰাজ — দীৰ্ঘতমা — ধন্বন্তৰি

২। লেশ

৩। গৃৎসমদ — সৌনক

এই সৌনক চাতুৰ্ব্বৰ্ণ্য প্ৰৱৰ্ত্তক

এই ধন্বন্তৰিৰ দেহ আৰু ইন্দ্ৰিয় প্ৰভৃতিত মৰ্ত্ত্যধৰ্ম্ম নাছিল আৰু সকল জন্মতে অশেষ শাস্ত্ৰজ্ঞ আছিল। পূৰ্ব্বজন্মত নাৰায়ণে বৰ দিছিল যে—তুমি কাশি ৰাজাৰ বংশত অৱতাৰ হৈ আয়ুৰ্ব্বেদক আঠ ভাগে বিভাগ কৰিবা; যজ্ঞৰ ভাগো পাবা।

কেতুমান

|

দিবোদাস

|

পতৰ্দ্দন বা শত্ৰুজিৎ বা বৎস
বা ঋতধ্বজ অথবা কুবালাস্ব।

|

অলৰ্ক

প্ৰাগৰ কালত অলৰ্ক ব্যতিৰেকে আন কোনো নৃপতি ডেকা কালত যাতি হেজাৰ যটস বছৰ ৰাজত্ব কৰিব পৰা নাই।

সন্নতি

|

সুকেতু

|

সত্যকেতু

|

বিভূ

|

সুবিভূ

|

সুকুমাৰ

|

ধৃষ্টকেতু

|

বৈনহোত্ৰ

|

ভাৰ্গ

|

ভাৰ্গভূমী

|

এই ভাৰ্গভূমী চতুৰ্ব্বৰ্ণ্য প্ৰবৰ্ত্তক। এই বিলাক কাশ্য ভূপাল, এওঁলোকৰ ৰাজধানী কাশিত।

ইতি বিষ্ণু পুৰাণ, চতুৰ্থাংশ, অষ্টম অধ্যায়॥

পুৰুৰবাৰ আয়ু প্ৰভৃতি ছয় পুত্ৰ, সৰ্ব্বজ্যেষ্ঠ আয়ুৰ নহুষ প্ৰভৃতি পাঁচ পুত্ৰ। এই নহুষ এক অষ্টবিংশতি যগৰ আদিতে ইন্দ্ৰ হৈছিল অতুল সম্পদ আৰু ঐশ্বৰ্য্য মদেৰে গৰ্ব্বিত হোৱাত শচী তেওঁৰ সৰ্পযোনি প্ৰাপ্ত কৰিছিল। এওঁ শত অশ্বমেধ যজ্ঞ কৰিছিল। ভাগবত, ষষ্ঠ স্কন্ধ ১৩ অধ্যায়।

এই নহুষৰ ছয় পুত্ৰ যথা—

১। যাতি (এই যাতি ব্ৰহ্মচাৰী)   ২। যযাতি   ৩। সংযাতি   ৪। আয়াতি   ৫। বিয়তি   ৬। কৃতি

(২। যযাতিৰ পুত্ৰ:)

১। যদু   ২। তুৰ্ব্বসু   ৩। দ্ৰুহ্য   ৪। অনু   ৫। পুৰু

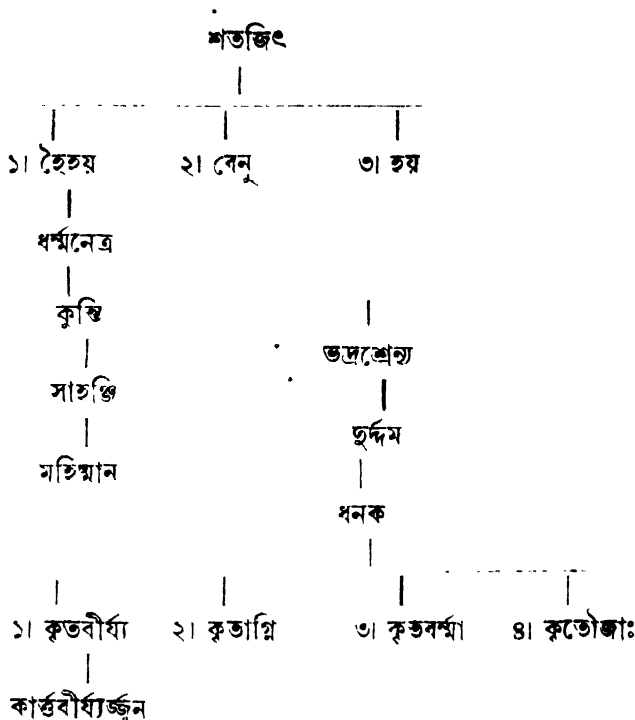
(১। যদুৰ পুত্ৰ:)

১। সহস্ৰজিৎ   ২। ক্ৰোষ্টু   ৩। নল   ৪। ৰঘু

(১। সহস্ৰজিৎৰ পুত্ৰ:)

শতজিৎ

|

ৰাজধানী মহিষ্মতী পুৰ।

এই কাৰ্ত্তবীৰ্য্যাৰ্জ্জুনে ভগবানৰ অংশভূত দত্তাত্ৰেয় মুনিক আৰাধনা কৰি এই কেইটা বৰ পাইছিল যে—সহস্ৰবাহু, অধৰ্ম্মসেৱা নিবাৰণ, ধৰ্ম্মদ্বাৰা পৃথিৱী জয়, ধৰ্ম্ম দ্বাৰা পৃথিৱী পালন, শক্ৰুত অপৰাভৱ আৰু ভুবন পৰিচিত পুৰুষৰ হাতত মৃত্যু। এই অৰ্জ্জুনে সপ্তদ্বীপা পৃথিৱীক সম্যকৰূপে প্ৰতিপালন কৰিছিল। অব্যাহত, আৰোগ্য, শ্ৰী, বল আৰু পৰাক্ৰম

সহকাৰে পঞ্চাশিতি সহস্র বৎসৰ পৰ্য্যন্ত ৰাজত্ব কৰিছিল। এওঁৰে ৰাবণ ৰাজাক পশুৰ নিচিনাকৈ বান্ধি ৰাখিছিল। নাৰায়ণৰ অংশভূত ভগৱান পৰশুৰামৰ হাতত মৃত্যু হৈছিল॥

এই কাৰ্ত্তবীৰ্য্যাৰ্জ্জুনৰ শত পুত্র
তাৰ ভিতৰত পাঁচজন শ্ৰেষ্ঠ—

শূৰ | শূৰসেন | বৃষণ | মধুধ্বজ | জয়ধ্বজ

জয়ধ্বজ
|
তালজঙ্ঘ

এই তালজঙ্ঘৰ শত পুত্র তাৰ ভিতৰত ২ জন প্ৰধান।

বীতিহোত্র | ভৰত

ভৰত
|
২। পুত্র

বৃষ | সুজাত

বৃষ
|
মধু
|
১০০ শত পুত্র

বৃষ্ণি প্ৰধান এই নিমিত্তে এই বংশক বৃষ্ণি বংশ বোলে আৰু যদু আদি পুৰুষ এই নিমিত্তে এই বংশক যাদব বুলি কয়॥ ইতি॥

যদুৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ ক্ৰুষ্টু
|
বৃজিনীবান
|
স্বাহি
|

ৰুষদ্ৰু
|
চিত্ৰৰথ
|
শশবিন্দু

এই শশবিন্দুৰহাতত চতুৰ্দ্দশ মহাৰত্ন আছিল। এই শশবিন্দুৰ দশ পুত্ৰ; তাৰ ভিতৰত প্ৰধান—

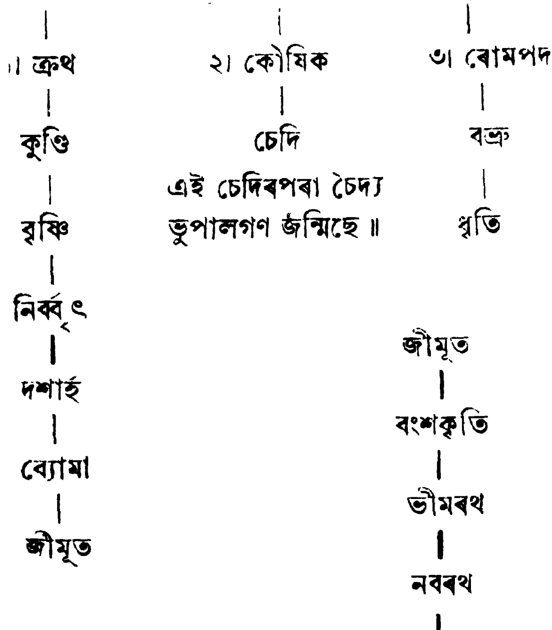
পৃথুশ্ৰবাঃ
|
তমঃ
|
উশানা
|
এই উশানায় ১০০ টা অশ্বমেধ যজ্ঞ কৰিছিল।
|
শিতেষু
|
ৰুক্মকবচ
|
পৰাবৃৎ
|

পৰাবৃৎ

এই পৰাবৃত্তৰ পাচ পুত্ৰৰ ভিতৰত সৰ্ব্বপ্ৰধান—

জ্যামঘ

বিদৰ্ভ

নবৰথ

দশৰথ
|
শকুনি
|
কুৰন্তি
|
দেবৰাৎ
|
মধু
|

অনৰথ
|
কুৰুবৎস
|
অনুৰথ
|
পুৰুহোত্ৰ
|
অংশ
|
সত্বত

এই সত্বতৰপৰা সাত্বত বংশ প্ৰবৰ্ত্তিত হৈছে

সত্বতৰ সাত পুত্ৰ—

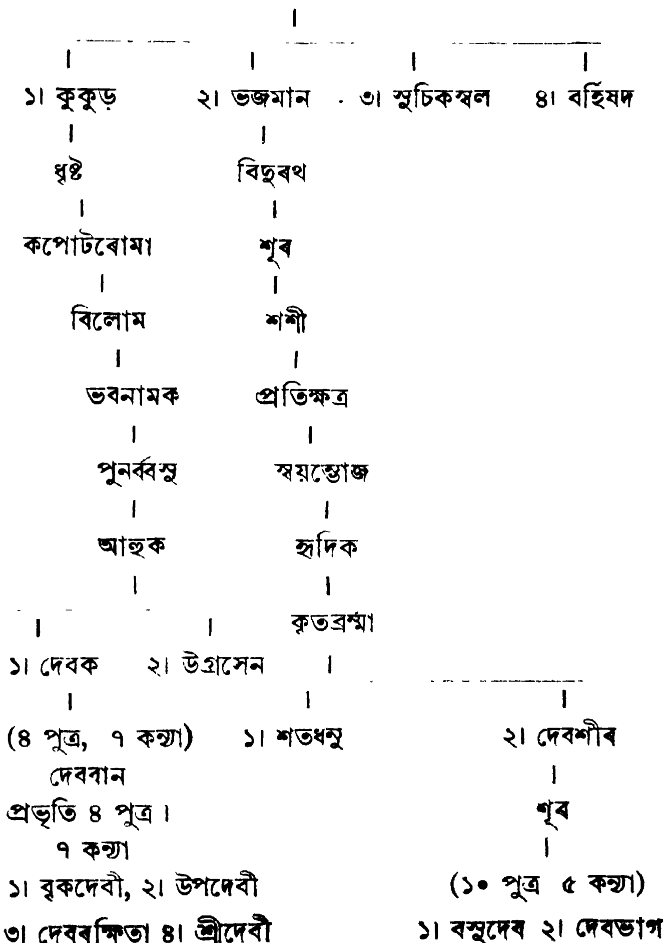
১। ভজিন ২। ভজমান ৩। দিব্য ৪। অন্ধক ৫। দেৱাবৃধ ৬। মহাভোজ ৭। বৃষ্ণি

(২। ভজমানৰ পুত্ৰ)

১। নিমি ২। বৃকণ ৩। বৃষ্ণি

এই তিনি জনৰ বৈমাত্ৰেয় ভায় তিন জন—

১। শতাজিৎ ২। সহস্ৰাজিৎ ৩। অযুতাজিৎ

(৪ নং) অন্ধকৰ চাৰি পুত্ৰ—
১। কুকুড়
২। ভজমান
৩। সুচিকম্বল
৪। বৰ্হিষদ
ধৃষ্ট
বিদুৰথ
কপোটৰোমা
শূৰ
বিলোম
শশী
ভৱনামক
প্ৰতিক্ষত্ৰ
পুনৰ্ব্বসু
স্বয়ম্ভোজ
আহুক
হৃদিক
কৃতব্ৰহ্মা
১। দেৱক
২। উগ্ৰসেন
(৪ পুত্ৰ, ৭ কন্যা)
১। শতধনু
২। দেৱশীৰ
দেৱবান
প্ৰভৃতি ৪ পুত্ৰ।
শূৰ
৭ কন্যা
১। বৃকদেবী, ২। উপদেবী
(১০ পুত্ৰ ৫ কন্যা)
৩। দেৱৰক্ষিতা ৪। শ্ৰীদেবী
১। বসুদেৱ ২। দেৱভাগ

৫। শান্তিদেবী ৬। সহদেবী
৭। দৈবকী।
বৃকদেবী প্ৰভৃতি এই সাতটি
কন্যাক বসুদেবে বিয়া কৰাইছিল।

৩। দেবশ্ৰবাঃ ৪। অনাবৃষ্টি
৫। কঙ্কন্ধক ৬। বৎসবালক
৭। সৃঞ্জয় ৮। শ্যাম
৯। শমীক ১০। বসুদেব
কন্যাগণ যথা—
১। পৃথা ২। শ্ৰুতশ্ৰবা
৩। শ্ৰুতকীৰ্ত্তি ৪। শ্ৰুতাদেবী
৫। ৰাজাধিদেবী

সত্বতৰ পঞ্চম পুত্ৰ দেৱাবৃধ
|
বভ্ৰু

সত্বতৰ ষষ্ঠ পুত্ৰ মহাভোজ
|
১। ভোজ ২। মৰ্ত্তিকবাৎ

সত্বতৰ সপ্তম পুত্ৰ বৃষ্ণি
|
১। সুমিত্ৰ ২। যুদ্ধজিৎ
|
১। অনমিত্ৰ ২। শিনি

১। অনমিত্ৰ
|
১। প্ৰসেন ২। সত্ৰাজিৎ
অনমিত্ৰৰ বংশজাত পৃষ্ণি
ভাঃ—গান্দিনী

২। শিনি
|
সত্যক
|
সাত্যকি বা
যুযুধান

১। পৃশ্নি — সাত্যকি বা যুযুধান

১। পৃশ্নি
- ১। চিত্ৰক — পৃথু, বিপথু প্ৰভৃতি বহু পুত্ৰ
- ২। শ্বফল্ক — অক্ৰুৰ, কন্যা সুতাৰা
  - অক্ৰুৰ — ১। দেববান ২। উপদেব

সাত্যকি বা যুযুধান — অসঙ্গ — তুসি — যুগান্ধাৰ

এইবিলাক শৈনেয় বুলি বিখ্যাত।

শূৰৰ (বসুদেবৰ পিতা) কুন্তিভোজ নামে এজন অপুত্ৰক সখি আছিল; তেওঁক বিধি পূৰ্ব্বক পৃথা নামে কন্যাটিক পুত্ৰী ৰূপে দান কৰিছিল। সেই নিমিত্তে পৃথাৰ নাম কুন্তী। সেই কুন্তীক পাণ্ডুৰাজাই বিয়া কৰাইছিল। তেওঁৰ গৰ্ভত ধৰ্ম্ম, বায়ু, ইন্দ্ৰৰ অংশে যুধিষ্ঠিৰ, ভীম আৰু অৰ্জ্জুন জন্মিছিল।

৪ নং শ্ৰুতাদেবীক কাৰুকবৃদ্ধ শৰ্ম্মাই বিয়া কৰাইছিল, তেওঁৰ গৰ্ভত দন্তবক্ৰ জন্মিছিল।

৩ নং শ্ৰুতাকীৰ্ত্তিক কৈকেয় ৰজাই বিয়া কৰাইছিল, তেওঁৰ গৰ্ভত সন্তৰ্দন প্ৰভৃতি পাঁচ জন কৈকযাখ্য পুত্ৰ জন্মিছিল।

৫ নং ৰাজাধিদেবীক অবন্তিৰ ৰাজাই বিয়া কৰাইছিল, তেওঁৰ গৰ্ভত বিন্দ আৰু অনুবিন্দ জন্মিছিল।

২ নং শ্ৰুতাদেবীক চেদিৰাজ দমঘোষে বিয়া কৰাইছিল, তেওঁৰ গৰ্ভত শিশুপাল জন্মিছিল।

বসুদেব প্ৰভৃতি জন্মিবৰ সময়ত ভবিষ্যৎদৰ্শি দেৱগণে তেওঁলোকৰ ঘৰত ভগবান অংশে জন্মিব, এই বুলি স্বৰ্গত দুন্দুভি বাদ্য কৰিছিল এই নিমিত্তে তেওঁলোকৰ নাম অনক দুন্দুভি। (অনক-স্বৰ্গ, দুন্দুভি-বাদ্যবিশেষ)

বসুদেবৰ পুত্ৰ।

কৃষ্ণ প্ৰভৃতি বহু পুত্ৰ

কামদেব প্ৰভৃতি বহু পুত্ৰ

অনিৰুদ্ধ

এই অনিৰুদ্ধই জন্মান্তৰত কামৰূপৰ অন্তৰ্গত চম্পক বা চম্পা নগৰৰ (ছয় গাওঁ) চান্দ সদাগৰৰ সপ্তম পুত্ৰ লখিন্দাৰ যথা— উষা অনিৰুদ্ধক আনা ইন্দ্ৰত ভিক্ষা কৰি॥ অনিৰুদ্ধক জন্ম দিলা সোণেকা উদৰে॥ দৰঙীয়া ৰজাৰ দ্বাৰ পণ্ডিত সুকবি নাৰায়ণ দেব ৰচিত পদ্ম পুৰাণ দ্ৰষ্টব্য॥

বজ্ৰ

প্ৰতিবাহু

সুচাৰু

এবং প্ৰকাৰে শত সহস্ৰ পুৰুষ সমূহ শোভিত যদুকুলৰ সংখ্যা শত বৰ্ষতো জানিব নোৱাৰি। যদু কুমাৰগণৰ ধনু শিক্ষা দিবৰ নিমিত্তে তিন কোটি অষ্টাশীতি শত সহস্ৰ সংখ্যাক গৃহাচৰ্য্যসকল সদায় নিযুক্ত আছিল। মহাত্মা যাদৱসকলৰ এবং প্ৰকাৰে গণিবৰ নিমিত্তে

কোন সামৰ্থ হব! যি সকল মহাবলী দৈত্য দেবাসুৰৰ যুদ্ধত মৰিছিল সেইবিলাকেই জন সকলৰ উপদ্ৰব কৰিবৰ নিমিত্তে মনুষ্য লোকত যাদব কুলত উৎপন্ন হৈছিল। সেই যাদবসকলৰ কাৰ্য্যাকাৰ্য্য নিয়ম ও পালনৰ এক মাত্ৰ কৃষ্ণেই প্ৰভু আছিল। ইত্যাদি বিষ্ণু পুৰাণ, চতুৰ্থাংশ, পঞ্চম অধ্যায় ২১—২৬ শ্লোক॥

এই যদুবংশৰ ৰাজা উগ্ৰসেন, দ্বাৰকাপুৰ থকাথাই। এই দ্বাৰকাপুৰ এতিয়া সমুদ্ৰৰ পানীৰ তলত।

যযাতিৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ

তুৰ্ব্বসু

|

বহ্নি বা গৰ্ভ

|

গোভানু

|

অমৰাজিৎ

|

ত্ৰৈশস্ব বা ত্ৰৈশাৰি

|

কৰন্ধাম

|

ভৰত

|

পৌৰব

পৌৰব
|
দুষ্মান্ত
|
১। অকল্মষ, ২। বৰুথ
|
ভীৰ
|
১। সঙ্কান ২। পাণ্ড্য ৩। কেৰল ৪। ঢোল ৫। কৰ্ণ

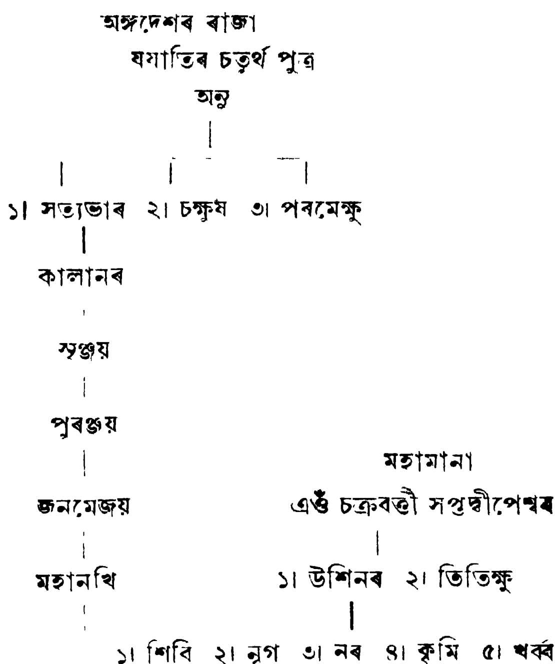
এই বিলাক পুত্ৰৰ অধিকাৰ কৰা দেশবিলাক পাণ্ড্য, ঢোল, কেৰল ইত্যাদি নামে প্ৰসিদ্ধ হৈছে।

যযাতিৰ তৃতীয় পুত্ৰ
দ্ৰুহ্যু
|
বভ্ৰু — সেতু — অৰদ্বান — গান্ধাৰ

এই গান্ধাৰৰ নাম অনুসাৰে গান্ধাৰ দেশ প্ৰসিদ্ধ।

ধৰ্ম্ম — ধৃত — দুৰ্গম — প্ৰচেত — ১০০ পুত্ৰ

এই প্ৰচেতৰ শত পুত্ৰ যযাতিৰ শাপত উদিচ্যাদি (উত্তৰাদি) ম্লেচ্ছসকলৰ আধিপত্য কৰিছিল॥ ইতি॥

১। বৃষদৰ্ভ ২। সুধীৰ ৩। কৈকেয় ৪। মদ্ৰ

এই চাৰি জনৰ নাম অনুসাৰে ৰাজ্যবিলাকৰ নাম হৈছে।

মহামানাৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ
তিতিক্ষু, (এওঁ পূৰ্ব্ব দেশৰ অধিপতি)
|
উষদ্ৰথ

উষদ্ৰথ
|
হেম
|
সুতপা
|
বলি

এই বলিৰ ক্ষেত্ৰত দীৰ্ঘত নামে এজন ঋষি আৰু ১। অঙ্গ ২। বঙ্গ ৩। কলিঙ্গ ৪। সুহ্ম ৫। পুণ্ড্র নামে পাঁচ জন বালেয় ক্ষত্ৰ উৎপন্ন হৈছিল আৰু তেওঁলোকৰ নাম অনুসাৰে পাঁচটি দেশ হৈছিল যেনে—অঙ্গদেশ বঙ্গদেশ ইত্যাদি ॥

বলিৰ পুত্ৰ

১। অঙ্গ	চিত্ৰৰথ
|	|
পাৰ	দশৰথ বা ৰোমপদ
|	|
দিবিৰথ	ভুবঙ্গ
|	|
ধৰ্ম্মৰথ	পৃথুলাক্ষ
|	|

চম্পা

এই চম্পায় চম্প নামে নগৰ পাতিছিল।

|

হৰ্য্যঙ্গ

এই হৰ্য্যঙ্গৰ তিনিপুত্ৰ তাৰ ভিতৰত

প্ৰধান বৃহৎকৰ্ম্মা

বৃহৎকৰ্ম্মা
|
বৃহৎভানু
|
বৃহন্মনাঃ
|
জয়দ্ৰথ
|

বিজয়
|
ধৃতি
|
ধৃতব্ৰত
|
সত্যকৰ্ম্মা

অধিৰথ

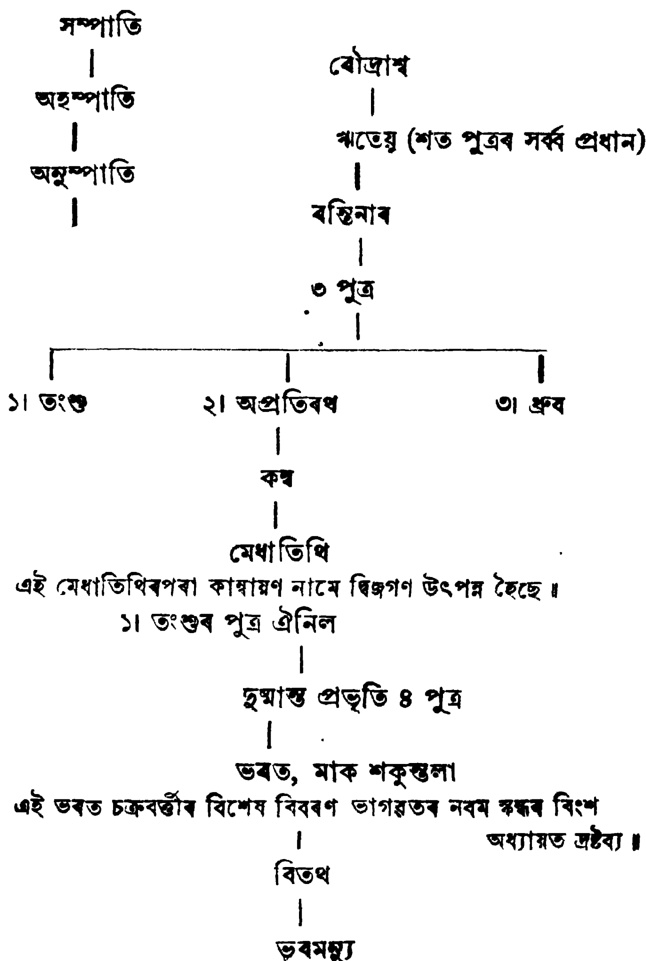
এই অধিৰথে কুন্তিৰ পৰিত্যক্ত কৰ্ণ নামে পুত্ৰক গঙ্গাত কাঠৰ পিজৰাৰ ভিতৰত পাইছিল। এই বিলাক চন্দ্ৰ বংশীয় অঙ্গদেশীয় ৰাজা ॥ ইতি ॥

যযাতিৰ পঞ্চম পুত্ৰ

পুৰু

এই পুৰুক গঙ্গা আৰু যমুনাৰ মধ্যবৰ্ত্তী ঠাইত ৰাজা পাতিছিল।
৩৭ অধ্যায় মৎস্যপুৰাণ।
|
জনমেজয়
|
প্ৰচিন্বান
|
প্ৰবীৰ
|

মনস্যু
|
অভয়দ
|
সুদ্যুম্ন
|
বহুগৱ

সম্পাতি
|
অহম্পাতি
|
অনুম্পাতি
|

ৰৌদ্ৰাশ্ব
|
ঋতেয়ু (শত পুত্ৰৰ সৰ্ব্ব প্ৰধান)
|
ৰন্তিনাৰ
|
৩ পুত্ৰ

১। তংশু ২। অপ্ৰতিৰথ ৩। ধ্ৰুব

২। অপ্ৰতিৰথ
|
কণ্ব
|
মেধাতিথি

এই মেধাতিথিৰপৰা কাণ্বায়ণ নামে দ্বিজগণ উৎপন্ন হৈছে ॥

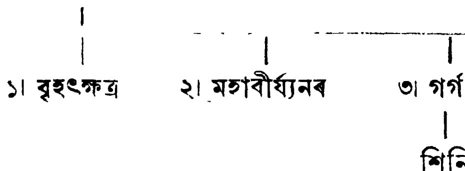
১। তংশুৰ পুত্ৰ ঐনিল
|
দুষ্মান্ত প্ৰভৃতি ৪ পুত্ৰ
|
ভৰত, মাক শকুন্তলা

এই ভৰত চক্ৰবৰ্ত্তীৰ বিশেষ বিবৰণ ভাগৱতৰ নৱম স্কন্ধৰ বিংশ অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য ॥

|
বিতথ
|
ভৱমন্যু

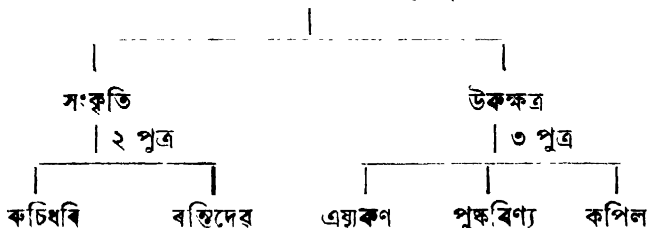
ভৰমন্যু

এই ভবমন্যুৰ বহু পুত্ৰৰ ভিতৰত তিনজন প্ৰধান—

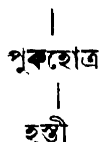
এই শিনিৰপৰা গাৰ্গ্য ও শৈন্য নামে কীৰ্ত্তিত ক্ষত্ৰোপেট ব্ৰাহ্মণ-বিলাক উৎপন্ন হৈছে॥

২নং মহাবীৰ্য্যনৰৰ পুত্ৰ দুইজন

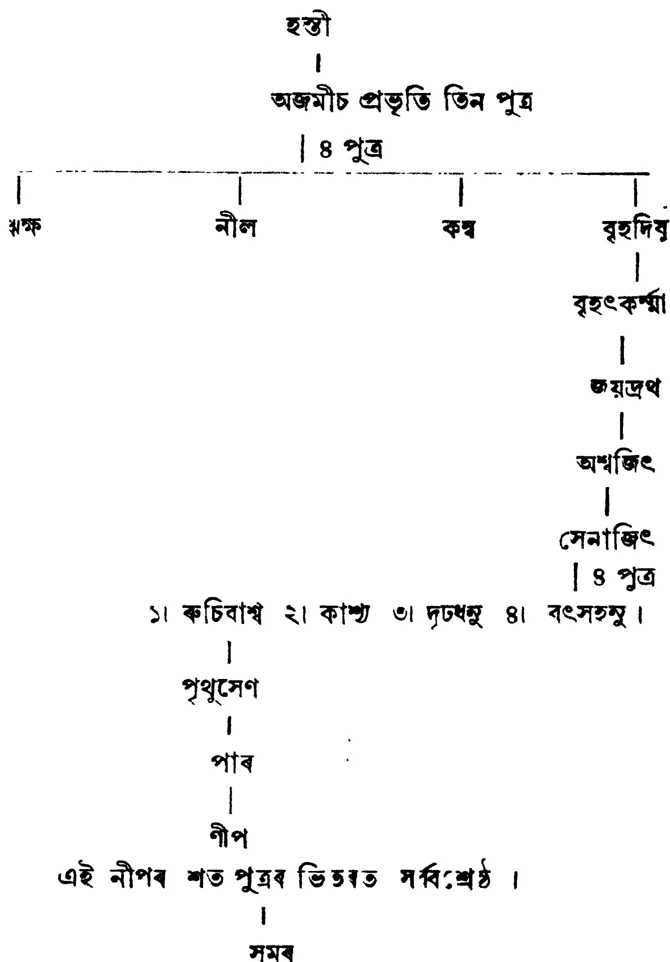

এই তিনজনে তপোবলে ব্ৰাহ্মণত্ব লাভ কৰিছে।

১নং বৃহৎক্ষত্ৰৰ পুত্ৰ

এই হস্তীয়ে হস্তিনা নগৰ পাতিছে॥

হস্তী
অজমীচ প্ৰভৃতি তিন পুত্ৰ
৪ পুত্ৰ
ঋক্ষ
নীল
কম্ব
বৃহদিষু
বৃহৎকৰ্ম্মা
জয়দ্ৰথ
অশ্বজিৎ
সেনাজিৎ
৪ পুত্ৰ
১। ৰুচিবাশ্ব ২। কাশ্য ৩। দৃঢ়ধনু ৪। বৎসহনু।
পৃথুসেণ
পাৰ
নীপ
এই নীপৰ শত পুত্ৰৰ ভিতৰত সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ।
সমৰ

সমৰ

এই সমৰে কাম্পিল্য নামে নগৰ পাতিছে।

সমৰৰ তিনি পুত্ৰ

|

১। পাৰ ২। সম্পাৰ ৩। সদশ্ব।

পাৰৰ বংশ	সদশ্বৰ বংশ
পৃথু	দ্বিমীঢ়
সুকৃতি	যবীনৰ
বিভ্ৰাজ	ধৃতিমান
অনুহ	সত্যধৃতি
ব্ৰহ্মদত্ত	দৃঢ়সেন
বিস্বকসেন	সুপাৰ্শ্ব
উদকসেন	সুমতি
ভল্লাট	সন্নতিমান
	কৃত

এই কৃতক হিৰণ্যনাভে যোগ শাস্ত্ৰ পঢ়াইছিল। আৰু এই কৃতে প্ৰাচ্য সামগসকলৰ চতুৰ্ব্বিংশ সংহিতা নিৰ্ম্মাণ কৰিছিল।

|

উগ্ৰায়ুধ

উগ্ৰায়ুধ
|
ক্ষেম্য
|
সুবীৰ
|
নৃপঞ্জয়
|
বহুৰথ.

এইবিলাক পুৰুবংশীয় নৃপতি (চতুৰ্থাংশ, ১৯ আধ্যায়)

১নং অজমীঢ়ৰ তৃতীয় পুত্ৰ
কণ্ব
|
মেধাতিথি

এই মেধাতিথিৰপৰা কণ্বায়ণ নামে দ্বিজ বিলাক উৎপন্ন হৈছে।

১নং অজমিঢ়ৰ নলিনীনামে এজনী পত্নী আছিল, সেই নলিনীৰ গৰ্ভত অজমীঢ়ৰ নীল নামে এটি পুত্ৰ হৈছিল।

নীল
|
শান্তি
|
সুশান্তি
|

পুৰুজানু
|
চক্ষু
|
হৰ্য্যাশ্ব
৫ পুত্ৰ

পাঞ্চাল দেশাধিপতি।

এই হৰ্য্যাশ্বে পুত্ৰগণৰ উদ্দেশে কৈছিল যে মোৰ পুত্ৰবিলাকে মোৰ অধিনস্থ পাচটা দেশ ৰক্ষা কৰিবৰ সমৰ্থ, এইকথা কোৱাত এইপাছ জন নাম "পাঞ্চাল" হৈছে।

১। মুদ্গল ২। সৃঞ্জয় ৩। বৃহদিষু ৪। প্ৰবিৰ ৫। কাম্পিল্য।

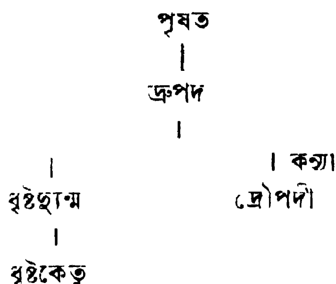
এই ১নং মুদ্গলৰ পৰা উৎপন্নহোৱা ক্ষত্ৰিয়বিলাক কোনো কাৰণে ব্ৰাহ্মণত্ব লাভকৰাত "মৌদ্গল্য" নামে অভিহিত হৈছে।

১। মুদ্গলৰ পুত্ৰ

বৃদ্ধাশ্ব

- দিবোদাস
  - মিত্ৰায়ু
    - ৰাজাচ্যবন
      - সুদাস
        - সহদেব
          - সোমক
            - ১০০ পুত্ৰ
- কন্যা অহল্যা
  - শতানন্দ
    - শৰদ্বান
      - সত্যধৃতি
        - কৃপাচাৰ্য্য
        - কন্যা কৃপি স্বাঃ দ্ৰোন
          - *অশ্বত্থামা

জন্তু সৰ্ব্বজ্যেষ্ঠ, পৃষত সৰ্ব্ব কনিষ্ঠ

এই অশ্বত্থামাই ভবিষ্যৎ দ্বাপৰ যুগত (২৯ দ্বাপৰ যুগত) বেদব্যাস হব যথা,— ভবিষ্যে দ্বাপৰে চাপি দ্রৌণি ব্যাসোভবিষ্যতি ॥ ১০ ॥ পৰাশৰঃ বিষ্ণুপুৰাণ তৃতীয় অংশ, ৩তীয় অধ্যায়ত দ্রষ্টব্য।

১নং অজমীঢ়ৰ প্ৰথম পুত্ৰ

ঋক্ষ

|

সংবৰণ

|

কুৰু

এই কুৰুয়ে কুৰুক্ষেত্ৰ স্থাপন কৰে ॥

কুৰুৰ বহু পুত্ৰৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ তিনি জন

১। সুধনু ২। জহ্নু ৩। পৰীক্ষিত

|

সুৰথ

|

বিদুৰথ

বিদূৰথ
|
সাৰ্ব্বভৌম
|
জয়সেন
|
অবাৰি
|
অযুতায়ু
|
অক্রোধন

|
দেবাতিথি
|
ঋক্ষ
|
ভীমসেন
|
দিলীপ
|
প্ৰতিপ
|
৩ পুত্ৰ

১। দেবাপি ২। শান্তনু ৩। বাহ্লীক

এই দেবাপি ভবিষ্যৎ ২৯ যুগত চন্দ্ৰবংশৰ বীজ স্বৰূপ হব। এতিয়া এওঁ কলাপ গাৱঁত যোগ কৰি আছে যথা—দেবাপি পৌৰবো ৰাজা মৰুশ্বেক্ষ্মাকু সম্ভবঃ। মহাযোগবলোপেতৌ কলাপ গ্ৰাম সংশ্ৰৱৌ ॥ ॥ ৪৫ ॥ বিষ্ণুপুৰাণ চতুৰ্থাংশ ২৪ অধ্যায় ॥

২। শান্তনু
|
এই শান্তনুৰ দুই স্ত্ৰী
|
১। গঙ্গা ২। সত্যবতী
|
ভীষ্ম

৩। বাহ্লীক
|
সোমদত্ত
তিনিপুত্ৰ
|
১। ভূৰি ২। ভূৰিশ্ৰবাঃ ৩। শাল

সত্যবতী
২ পুত্ৰ
|
১। বিচিত্ৰবীৰ্য্য ২। চিত্ৰাঙ্গ

এই বিচিত্ৰ বীৰ্য্যৰ ক্ষেত্ৰজ ২ দুই পুত্ৰ
|
১। ধৃতৰাষ্ট্ৰ ২। পাণ্ডু
১০০ পুত্ৰ ৫ পুত্ৰ
| |
দুৰ্য্যোধনাদি ১। যুধিষ্ঠিৰ ২। ভীম ৩। অৰ্জ্জুন ৪। নকুল ৪। সহদেব।

তৃতীয় পাণ্ডব বা অৰ্জ্জুনৰ পুত্ৰ
|
অভিমন্যু
|
পৰীক্ষিত
৫ পুত্ৰ
|
১। শতানীক ২। জনমেজয় ৩। উগ্ৰসেন ৪। ভীমসেন ৫। শ্ৰুতসেন

১ নং শতানীকে যাজ্ঞবল্ক্যৰ ওচৰত বেদ পঢ়ি, কৃপাচাৰ্য্যৰ ওচৰত অস্ত্ৰ বিদ্যা শিকি, পাছত বিষয় সমূহত বিৰক্ত চিত্ত হৈ, শৌনকৰ উপদেশত আত্মজ্ঞান লাভ কৰি পৰম নিৰ্ব্বান মুক্তি পাইছিল। সেই নিমিত্তে তেওঁৰ কনিষ্ঠ ভ্ৰাতা জনমেজয় হস্তিনা পুৰত ৰাজা হৈছিল। তেওঁ অবসৰ প্ৰাপ্ত হোৱাত তেওঁৰ ভতিজা অশ্বমেধদত্ত হস্তিনা পুৰত ৰাজা হৈছিল।

১ নং সতানীকৰ পুত্ৰ

|

অশ্বমেধদত্ত

|

নিচক্ৰ

গঙ্গা কৰ্ত্তৃক হস্তিনা পুৰ অপহন কৰাত কৌশাম্বী নামে পুৰ নিৰ্ম্মাণ কৰিছিল ॥ চঃ ২১ অধ্যায় ॥

উষ্ম		
চিত্ৰৰথ	পৰিপ্লৱ	
শুচিৰথ	সুনয়	
বৃষ্ণিবান	মেধাবি	শতানিক
সুসেন	নৃপঞ্জয়	উদয়ণ
সুনীথ	মৃদু	অহীনৰ
ঋত	তিগ্ম	খণ্ডপাণি
নৃচক্ষু	বৃহদ্ৰথ	নিৰমিত্ৰ
সুখাবল	সুমান	ক্ষেমক
		ইতি

ব্ৰাহ্মণ ও ক্ষত্ৰিয় সকলৰ উৎপত্তিৰ কাৰণ স্বৰূপ বিবংশত বহুত ৰাজৰ্ষিগণ জন্ম গ্ৰহণৰ দ্বাৰা অলঙ্কৃত কৰিছিল। সেই বংশ কলি যুগত ক্ষেমক নামে ৰাজ পাই সমপ্তি লাভ কৰিব যথা

ব্ৰহ্ম ক্ষত্ৰস্য যো যোনি বংশো ৰাজৰ্ষি সৎকৃতঃ।
ক্ষেমকং প্ৰাপ্য ৰাজনং সসংস্থা প্ৰাপ্স্যতে কলৌ॥
বিষ্ণু পুৰাণ একবিংশতি অধ্যায় ॥২১॥ ইতি॥

কুৰুৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ

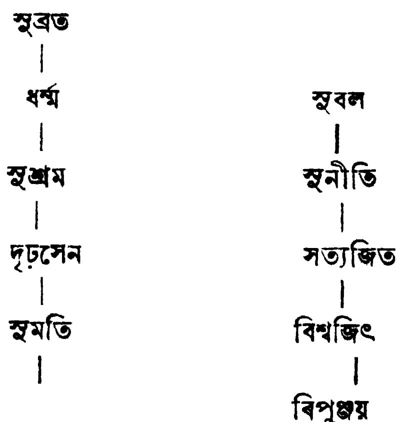
সুধনু
|
সুহোত্ৰ
|
চ্যবন
|
কৃতক
|
উপৰিচৰ বসু
৫ পুত্ৰ
|
১। বৃহদ্ৰথ ২। প্ৰত্যগ্ৰ ৩। কুশাশ্ব ৪। মৱেল্ল ৫। মৎস্য
২ পুত্ৰ
|
১। কুশাগ্ৰ ২। জৰাসন্ধ
|
ঋষভ

ঋষভ
|
পুষ্পবান
|
সত্যধৃত
|
সুধন্বা
|
জন্তু
ইতি

মগধ বংশীয় নৃপতিসকলৰ ৰাজধানী গিৰি বজ্রপুৰ।

মগধ নৃপতি

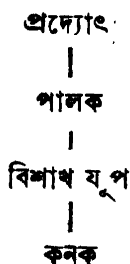
বৃহদ্রথৰ দ্বিতীয় পুত্র	সুক্ষত্র
|	|
জৰাসন্ধ	বৃহৎকৰ্ম্মা
|	|
সহদেব	সেনাজিৎ
|	|
সোমাপি	শ্রুতঞ্জয়
|	|
শ্রুতবান	বিপ্র
|	|
অযুতায়ু	শুচি
|	|
নিৰমিত্র	ক্ষেম্য
|	|
	সুব্রত

এইবিলাক মাগধ নৃপতি কলিকালত ১০০০ হাজাৰ কাল ৰাজত্ব কৰিছিল।

এই মাগধ বংশীয় ৰিপুঞ্জয় ৰাজাক শুনিক নামে নিজ অমাত্যই বধ কৰি প্রদ্যোৎ নামক নিজ পুত্রক ৰাজা পাতিছিল।

প্রদ্যোৎবংশীয় নৃপতি।

কনক

|

নন্দিবৰ্দ্ধন

এই প্ৰদ্যোৎ বংশীয় পাঁচজন নৃপতি ১৩৮ এশ আঠত্ৰিশ বৎসৰ ৰাজত্ব কৰিছিল। এই নন্দিবৰ্দ্ধনে গিৰিবজ্ৰ পুৰত নিজ সিংহাসন ৰাখি পুত্ৰ শিশু নাগক কাশীত ৰজা পাতে।

শিশুনাগ বংশীয় নৃপতি

	বিম্বসাৰ
নন্দিবৰ্দ্ধনৰ পুত্ৰ	|
শিশুনাগ	অজাত শত্ৰু
|	|
কাকবৰ্ণ	দৰ্ভক
|	|
ক্ষেমধৰ্ম্মা	উদয়াশ্ব
|	|
ক্ষেত্ৰৌজাঃ	নন্দিবৰ্দ্ধন
|	|
	মহানন্দী

মাগধ বংশীয় ৰিপুঞ্জয় ৰজা মৰাৰ পাছত, প্ৰদ্যোৎ বংশীয় পাঁচজন আৰু শিশুনাগ বংশীয় দশজন বিষ্ণু পুৰাণ মতে, মৎস্য পুৰাণৰ মতে বাৰজন ৰজাৰ ৰাজত্ব কালত (অৰ্থ্যাত এশ আঠত্ৰিশ আৰু তিনিশ পয়ষষ্ঠি বৎসৰৰ ভিতৰত) ২৪ জন ঐক্ষাক, ২৭ জন হৈহয়, ৩২ জন কালিঙ্গ, ২৫ জন অশ্মক, ২৬ জন কুৰু আৰু ২৮ জন বীতিহোত্ৰ এক সময়তে ভিন ভিন ঠাইত ৰাজত্ব কৰিছিল। এই সমুদায় ক্ষত্ৰিয় বংশীয় ৰজা। ইয়াৰ পাছত ক্ষত্ৰিয় ৰজা নাই।

এনেকুৱা ক্রমে সূর্য্যবংশীয় আৰু চন্দ্রবংশীয় ৰাজাসকল ত্রেতাযুগত প্রাদুর্ভাব হৈ কলি যুগত ক্ষয় প্রাপ্ত হয় যথা "এতেন ক্রম যোগেন ঐলা ইক্ষ্বাকবো নৃপাঃ" ইত্যাদি মৎস্য পুৰাণ ত্রি সপ্তত্যধিক দ্বিশত তম অধ্যায়

এই বিলাক ৰাজত্ব কাল ৩৬০। এই মহানন্দীৰ শূদ্রানীৰ গর্ভজাত অতি লোভী মহাপদ্মনন্দ নামে এজন পুত্র আছিল। তেওঁ দ্বিতীয় পৰশু ৰামৰ নিচিনা ক্ষত্রকুল বিনাশকাৰী আছিল। তেতিয়াৰ পৰা শূদ্রসকল ভাৰতত ৰজা হৈছিল। সেই মহাপদ্ম নন্দই অনুকলিত শাসত একচত্রী পৃথিবী ভোগ কৰিছিল। এই মহাপদ্ম নন্দৰ সুমাত্য প্রভৃতি ৮ জন পুত্র আছিল। পুত্রসকলৰ সৈতে মহাপদ্মৰ ৰাজত্ব কাল ১০০ শত বৎসৰ যথা—

মহানন্দী সুতঃ শূদ্র গর্ভোদ্ভবোহতি লুব্ধো মহাপদ্মনন্দঃ পৰশু ৰাম ইবাপৰোহখিল ক্ষেত্রান্তকাৰী ভবিতা।৪। ততঃ প্রভৃতি শূদ্রা ভূমা পালা ভবিষ্যান্তি। সচৈক চ্ছত্রা মনুল্লঙ্ঘিত শাসনো মহাপদ্ম পৃথিবী ভোক্ষ্যন্তি।৫। তস্যা পাষ্টৌ সুতাঃ সুমত্যাদ্যা ভবিতাৰঃ। ইত্যাদি এই মহানন্দক বিক্রমাদিত্য বুলিব পাৰি॥

মহাপদ্মনন্দ চক্রবর্ত্তী

এই মহাপদ্মৰ সুমাত্য প্রভৃতি

৮ জন পুত্র

কৌটিল্য প্রধান চানক্য নামে এজন ব্রাহ্মণে এই আঠজন নন্দবংশীয় ৰাজাবিলাকক উচ্ছেদ কৰাৰ পাছত মৌর্য্যবংশীয় শূদ্র ৰজাবিলাকে পৃথিবী ভোগ কৰিছিল। চানক্যই চন্দ্রগুপ্তক ৰাজ্যত অভিষেক কৰিছিল।

মৌৰ্য্যবংশ

চন্দ্ৰগুপ্ত
বিন্দুসাৰ
অশোক বৰ্দ্ধন
সুবসাঃ
দশৰথ

সঙ্গত
শালিশুক
সোমশৰ্ম্মা
শতধন্বা
বৃহদ্ৰথ

এই দশজন মৌৰ্য্যবংশীয় নৃপতি কলিকালত ১৩৬ বৎসৰ কাল ৰাজত্ব কৰিছিল॥

শুঙ্গবংশীয় নৃপতি

শুঙ্গবংশীয় পুষ্পমিত্ৰ নামে এজন সেনাপতিয়ে মৌৰ্য্যবংশীয় বৃহদ্ৰথক বধ কৰি নিজেই ৰাজা হৈছিল।

পুষ্পমিত্ৰ
অগ্নিমিত্ৰ
সুজেষ্ঠ
বসুমিত্ৰ

আদ্ৰক
পুলিন্দক
ঘোৰবসু
বজ্ৰমিত্ৰ
ভাগবত্ত

ভাগবত

|

দেবভূমী

|

ব্যাসনাশক্ত

এই শুঙ্গ বংশীয় নৃপতিবিলাকে ১১২ এশ বাৰ বৎসৰ ৰাজত্ব কৰিছিল।

দেবভূতি নামে কম্ববংশীয় এজন অমাত্যয় শুঙ্গবংশীয় ব্যাসনাশক্তক বধ কৰি নিজেই (দেবভূতিয়ে) ৰাজা হৈছিল।

কম্ববংশীয় নৃপতি

|

দেবভূতি

|

ভূমীমিত্র

|

নাৰায়ণ

|

সুশৰ্ম্মা

এই কম্ববংশীয় চাৰিজন ভূপতি পঞ্চল্লিশ বৎসৰ ৰাজত্ব কৰিছিল, এইবিলাক নৃপতি ব্রাহ্মণ, ধাৰ্ম্মিক আছিল।

অন্ধ্র জাতীয় শিপ্রক নামে এজন চাকৰে কম্ববংশীয় সুশৰ্ম্মা ৰাজাক বধ কৰি নিজেই (শিপ্রকেই) ৰাজা হৈছিল॥

অন্ধ্রজাতীয় নৃপতি

|

শিপ্রক

|
শিপ্রকৰ ভাতৃ
কৃষ্ণ
|
শ্ৰীকান্ত কর্ণি
|
পূর্ণোৎ সঙ্গ
|
শাতকর্ণি
|
লম্বোদৰ
|
দিবিলক
|
মেঘস্বাতি
|
পটুমান
|
অৰিষ্টকৰ্ম্মা
|
হাল
|
পুণ্ডলক
|

প্রবিল্লসেন
|
সুন্দৰ
|
শাতকর্ণি
|
শিবস্বাতি
|
গোমতী পুত্র
|
পুলিমান
|
শাতকর্ণি
|
শিবস্ত্রী
|
শিবস্কন্ধ
|
যজ্ঞশ্ৰী
|
বিজয়
|
চন্দ্ৰশ্ৰী

চন্দ্রশ্রী
|
পুলোমাচি

এই অন্ধ্রজাতীয় ভৃত্যবংশীয় প্ৰায় ত্ৰিশ জন ভূপতিয়ে চাৰিশ চাপন বৎসৰ ৰাজত্ব কৰিছিল। এই বিলাক ৰজা নব খণ্ডাল আছিল। তাৰ পিছত সাতজন আভিৰ আৰু দশজন গৰ্দ্দভিল ৰাজা হয়। অনন্তৰ ষোলজন শকবংশীয় ৰাজা হৈছে। তাৰ পিছত আঠজন যবন ৰজা হৈছে। তাৰ পিছত চৌধজন তুষাৰ, তাৰ পাছত তেৰ জন মুণ্ড এঘাৰ জন মৌণ যথাক্ৰমে এহেজাৰ তিন শ নিৰানব্বই বছৰ ৰাজত্ব কৰে।

এই উক্ত অভিৰাদি সাত বংশীয় ৰাজাৰ ৰাজত্ব কাল মুঠতে ১৩৯৯ বছৰ শাস্ত্ৰত ধৰিছে, তথাপি ভাগৱতৰ মৰ্ম্মানুসাৰে আভিৰ ও গৰ্দ্দভিলৰ ১৫ বছৰ লাৰাত শক বংশীয় ৰাজা হোৱা বুলি ধৰিব লাগিব; আৰু বিষ্ণুপুৰাণ ও মৎস্য পুৰাণৰ মৰ্ম্মানুসাৰে আভিৰ ও গৰ্দ্দভিলৰ ১১৫ বছৰ ৰাজত্ব কৰাৰ পাছত শকবংশীয় ৰাজা হোৱা বুলি ধৰিব লাগিব।

এই শকবংশীয় ৰাজাৰ ৰাজত্ব কৰাৰ যোগিণী তন্ত্ৰৰ ১৪ পটৰ "কালে ত্ৰপেন্দুষ্টনবান গতে শাকে কলৌ যুগে" এই শিৰৰ বচনানুসাৰে ইন্দু ১, অষ্ট ৮, নব ৯, ১৮৯ যোৱাৰ পাছত তুষাৰ, মুণ্ড আৰু মৌন এই তিন বংশীয় ৰাজাৰ ৰাজত্ব কালত পুণ্য দেশত (ভাৰতত) যবনে ৰাজত্ব কৰা বুলি শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্মানুসাৰে ধৰিব লাগিব।

ইয়াৰ আগত (ইন্দু, অষ্ট, নব শকৰ আগত) যবনাদি, ভাৰতক আহি ৰাজত্ব কৰা তন্ত্ৰ—পুৰানাদি শাস্ত্ৰত প্ৰমাণ পোৱা নেযায়।

বিষ্ণু পুৰাণ ও মৎস্য পুৰাণৰ মতে পৰীক্ষিতাব্দ

পৰীক্ষিতৰ জন্মৰপৰা নন্দভিষেক পৰ্য্যন্ত	—	১০১৬
পুত্ৰগণ সহিত নন্দৰ ৰাজত্ব কাল	—	১০০
মৌৰ্য্য বংশৰ ৰাজত্বকাল —	—	১৩৬
শুঙ্গ বংশৰ ৰাজত্ব কাল —	—	১১২
কন্ব বংশৰ ৰাজত্ব কাল —	—	৪৫
অন্ধ্ৰ বংশৰ ৰাজত্ব কাল —	—	৪৫৬
আভিৰ ও গৰ্দ্দভিলৰ ৰাজত্ব কাল	—	১১৫
ইয়াৰ পাছত শক বা কঙ্ক অথবা কনিস্ক	—	১৮৬৩
		৩৮৪২

কলিৰ আৰম্ভৰপৰা পৰীক্ষিতৰ জন্ম পৰ্য্যন্ত	১২০০
কলিৰ গতাব্দ ——	৫০৪১

ভাগবতৰ মতে পৰীক্ষিতাব্দ

পৰীক্ষিতৰ জন্মৰ পৰা নন্দভিষেক পৰ্য্যন্ত	১১১৫
পুত্ৰগণ সহ নন্দৰ ৰাজত্বকাল	১০০
মৌৰ্য্য বংশৰ ৰাজত্বকাল	১৩৬
শুঙ্গ বংশৰ ৰাজত্ব কাল	১১২
কন্ব বংশৰ ৰাজত্ব কাল	৪৫
অন্ধ্ৰ বংশৰ ৰাজত্ব কাল	৪৫৬
আভিৰ ও গৰ্দ্দভৰ ৰাজত্বকাল	১৫
ইয়াৰ পাছত শক বা কঙ্ক অথবা কনিস্ক	১৮৬৩
	৩৮৪২

ভাগবতৰ মতে পৰীক্ষিতাব্দ।

কলিৰ গতাব্দ ৫০৪১, পৰীক্ষিত পূৰ্ব্ব ১২০০

পৰীক্ষিতৰপৰা ৩৮৪১ আজিলৈ

শক ১৮৬৩

১৯৭৯ পৰীক্ষিতাব্দত — ১ম শকাব্দ আৰম্ভ হয়।

চুলটান মামুদ আহে ১০০১ খৃষ্টাব্দত

হাজাজ আহে বুৰঞ্জীৰ মতে ৭১২ খৃঃ পূঃ

মন্তব্য ঃ— শক শব্দৰ অৰ্থ আজিকালি প্ৰচলিত শক বুজিব লাগিব। ইয়াৰ আগত শকবুলি বছৰ গণনা নাছিল, পৰীক্ষিতাব্দ, যুধিষ্ঠিৰাব্দ এনেকুৱাকৈ বছৰ গণনা আছিল। এই শকব ইন্দু অষ্ট নব শক যোৱাৰ পাছত পুণ্যদেশত (ভাৰতত) মুচলমানে ৰাজত্ব কৰা শিৱৰ বচনৰ দ্বাৰায় প্ৰমাণিত হয়। ভগবান শ্ৰীকৃষ্ণৰ দিনত মুচকুন্দৰ উপখ্যানত যি কাল যৱনৰ কথা শুনা যায় তাৰ বিশেষ বিবৰণ বিষ্ণুপুৰাণৰ পঞ্চামাংশৰ এক বিংশতি অধ্যায়ত দ্রষ্টব্য।

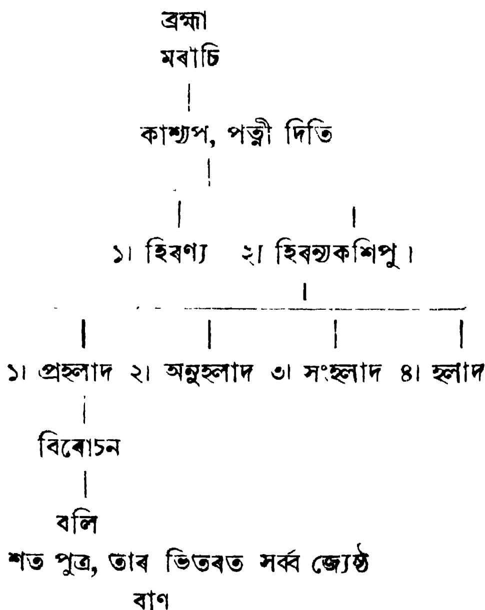
শক বিলাক পূৰ্ব্বত ক্ষত্ৰিয় আছিল, সগৰৰ যুদ্ধত বশিষ্ট মুনি সিইঁতক মাৰিব নেদি জাত্যন্তৰ কৰি ৰাখিছে।

কলিৰ বাৰশ বছৰৰ মূৰতে পৰীক্ষিতৰ জন্ম হয়। ভগবান শ্ৰীকৃষ্ণৰ অৱতাৰ দ্বাপৰৰ শেষ কলিৰ আদিত। মুচকুন্দয় কাল যৱনক বধ কৰি কলিৰ নানা বিধ অমঙ্গল লক্ষণ দেখি বদৰিকাশ্ৰমক তপস্যা কৰিবলৈ গৈছিল। বদৰিকাশ্ৰম গন্ধমাদন পৰ্ব্বতত। “বদৰি আশ্ৰমং পুণ্যং গন্ধমাদনপৰ্ব্বতে” ইতি বিষ্ণু পুৰাণ পঞ্চমাংশ, সপ্ত ত্ৰিংশ অধ্যায়।

বৈবস্বৎ মন্বান্তৰ অষ্টবিংশতি যুগৰ সূৰ্য্যবংশ আৰু চন্দ্ৰবংশৰ পুৰুষী নামা যথাসাধ্যে লিখিলোঁ। এই মন্বান্তৰৰ প্ৰথম যুগৰপৰা সপ্ত

বিংশতি যুগ পৰ্য্যন্ত এই দুই বংশৰ একাদিক্ৰমে যে পুৰুষিনামা পোৱা নেযায়।

কনিস্কয় শক বংশৰ প্ৰথম ৰাজা, কনিস্কসৈতে ১৬ জন ৰাজায় ভাৰতত ৰাজত্ব কৰিছে। ভাগৱতত লিখিছে যে কঙ্ক ১৬ জন, মৎস্য পুৰাণ, বিষ্ণু পুৰাণৰ মতে শকৰ ১৬ জন ৰাজা হব, মকুন্দ শৰ্ম্মৰ নিচিনা কঙ্কৰ ঠাইত কনিস্ক হৈছে।

এই বাণে শোণিত নামে এখন নগৰ পাতিছিল। এতিয়া তাৰ নাম তেজপুৰ; পুৰণি ভগ্নাবশেষ দেখা যায়। কালিকা পুৰাণত দ্ৰষ্টব্য।

এই বাণৰ কন্যা
উষা স্বামী অনিৰুদ্ধ।

এই উষা জন্মান্তৰত ছয়গাওঁৰ চম্পক বা চম্পা নগৰৰ চান্দ সদাগৰৰ সপ্তম পুত্ৰ বধু বেউলা যথা—

পূৰ্ব্বৰ বৃত্তান্ত তোমাৰ নাই সুমৰণ।
তুমিতো আছিলা পূৰ্ব্বে কামৰ নন্দন॥
মইতো আছিলো আগে বাণৰ জীয়াৰী।
আমাদুইকো হৰি আনে জয়বিষহৰী ইত্যাদি।
পূৰ্ব্বত আছিলো মই উষা নামে সতী ইত্যাদি।

চান্দনামে সদাগৰ চম্পক নগৰে ঘৰ ইত্যাদি অসম দৰঙ ৰাজাৰ দ্বাৰপণ্ডিত্ সুকবি নাৰায়ণ দেৱ ৰচিত পদ্মপুৰাণত দ্ৰষ্টব্য।

হিৰণ্যকশিপুৰ কন্যা সিংহিকা, স্বামী বিপ্ৰচিত্ত, পুত্ৰ ৰাহু॥ ইতি॥ সৃষ্টি হোৱাৰপৰা এতিয়ালৈকে পুৰুষী নামা।

অঙ্গিৰা বংশ

ব্ৰহ্মা
|
অঙ্গিৰা
|
২ পুত্ৰ
৪ কন্যা

১। জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ বৃহস্পতি ২। কনিষ্ঠ পুত্ৰ উতথ্য। বৃহস্পতিৰ পত্নী তাৰা, উতথ্যৰ পত্নী মমতা। বৃহস্পতিৰ ভাৰ্য্যা তাৰাৰ গৰ্ভত চন্দ্ৰৰ বুধ নামে এটি পুত্ৰ হৈছিল। এই বুধ চন্দ্ৰবংশৰ আদি পুৰুষ।

উতথ্যৰ পত্নী মমতাৰ গৰ্ভত বৃহস্পতিৰ ভৰদ্বাজ বা বিতথ নামে এটি পুত্ৰ হৈছিল। এই বিতথক চন্দ্ৰ বংশীয় ভৰত ৰাজাক পুত্ৰ ৰূপে দান কৰিছিল।

৪ কন্যা যথা

১। কুহু ২। ৰাকা ৩। সিনিবালি ৪। অনুমতি ইতি।

ৰাক্ষসবংশ

ব্ৰহ্মা

|

পুলস্ত্য

২ পুত্ৰ

|

১। বিশ্বশ্ৰবা ২। দত্তোলি।

এই বিশ্বশ্ৰবাৰ দুই পত্নী

১। পুষ্পোৎকাটা ২। নিকষা বা কেশিনী

বিশ্বশ্ৰবাৰ ৪ পুত্ৰ ১ কন্যা

পুষ্পোৎকাটাৰ গৰ্ভত বিশ্বশ্ৰবাৰ পুত্ৰ

কুবেৰ।

নিকষাৰ গৰ্ভত বিশ্বশ্ৰবাৰ তিন পুত্ৰ এক কন্যা যথা—

১। ৰাবণ ২। কুম্ভকৰ্ণ ৩। বিভীষণ।

এই তিনভাতৃৰ ভগ্নী শূৰ্পনখা।

এই দত্তোলি পূৰ্ব্বজন্মত অৰ্থাৎ স্বায়ম্ভুব মন্বান্তৰত অগস্ত্য নামে প্ৰখ্যাৎ আছিল "পূৰ্ব্ব জন্মনি যোঽগস্ত্যঃ ইত্যাদি পৰাশৰঃ" এওঁৱে বিন্ধ্যাগিৰিৰ দৰ্পচূৰ্ণ কৰি উত্তৰ ভাৰতৰপৰা দক্ষিণ ভাৰতত বাস কৰিছিল। এওঁৰ বংশধৰ অৰ্থাত অগস্ত্য গোত্ৰিয় হিন্দু ভাৰতত বহুত আছে॥ ইতি॥

ক্রতুবংশ

৺ব্রহ্মা
|
ক্রতু
|
পুত্র বালখিল্য মুনিগণ

ইতি।

ভৃগুবংশ

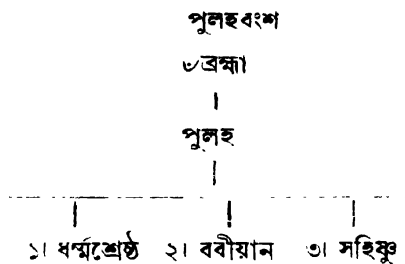
৺ব্রহ্মা
|
ভৃগু
|
১। ধাতা | ২। বিধাতা | ৩। শুক্রাচার্য্য

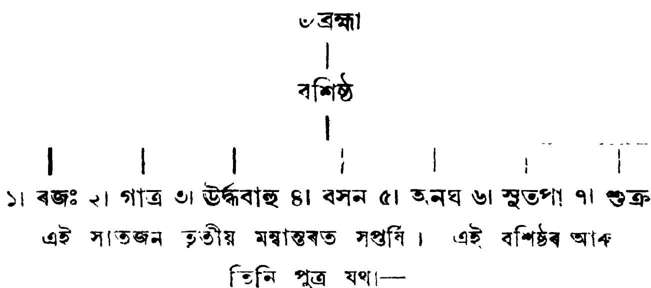
১। ধাতা — প্রাণ — ১। দেবশিরা ২। কৃতিমান

২। বিধাতা — মৃকণ্ডু — মার্কণ্ডেয়

৩। শুক্রাচার্য্য — ১ কন্যা — ১। দেবজানী ২। অভ্রা

সণ্ডমার্ক
(শুক্রের পুত্র)

এই সাতজন তৃতীয় মন্বান্তৰত সপ্তৰ্ষি। এই বশিষ্ঠৰ আৰু তিনি পুত্ৰ যথা।—

১। শক্তি্ৰ ২। দধিচি ৩। অশ্বশিৰা।

শক্তি্ৰৰ মাতা অৰুন্ধতী

শক্তি্ৰৰ পুত্ৰ

পৰাশৰ

|

ব্যাসদেৱ

এই অষ্টবিংশতি যুগৰ বেদব্যাস সত্যবতীৰ গৰ্ভত পৰাশৰৰ ঔৰসত যমুনাৰ দ্বিয়াত বা দ্বীপত জন্মিছে, সেইনিমিত্তে ব্যাসদেৱৰ আন এটি

নাম দ্বৈপায়ন, এওঁৱে বেদ পুৰাণাদি শাস্ত্ৰ নিৰ্ম্মান কৰিছে যথা—

দ্বাপৰে দ্বাপৰে বিষ্ণুব্যাসৰূপী মহামুনে ইত্যাদি
হিতায় সৰ্ব্বভূতানাং বেদ বেদান্ কৰেতি সঃ ইত্যাদি
(বিষ্ণুপুৰাণ, তৃতিয় অংশ, তৃতীয় অধ্যায়)॥

এই বচনৰ অসমীয়া পদ্যানুবাদ যথা—

ব্যসনামে ভৈল সত্যবতীৰ সন্ততি।
দেখিলাহা প্ৰজা হৈল অতি অল্পমতি॥
সাখা ভাঙ্গিলেক আৰু চাৰিয়ো বেদৰ।
পুৰাণ ভাৰত শাস্ত্ৰ নিৰ্ম্মিলা বিষ্টাৰ॥

ইত্যাদি মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ—কীৰ্ত্তনঘোষা।

ব্যাসৰ পুত্ৰ
|
শুকদেৱ
শুকদেৱৰ ৫ পুত্ৰ—
|
১। ভূৰিশ্ৰবা ২। প্ৰভু ৩। শম্ভু ৪। কৃষ্ণ ৫। গৌৰ।

৩ জনী কন্যা
১। কীৰ্ত্তিমতী ২। যোগমাতা ৩। ধৃতব্ৰতা

পূৰ্ব্বখণ্ড বিষ্ণু পুৰাণ।—

দ্বিতীয় খণ্ড কূৰ্ম্ম পুৰাণ পূৰ্ব্বভাগ ১৯ একোন বিংশ অধ্যায়॥

মহৰ্ষি বশিষ্ঠ সূৰ্য্যবংশৰ আৰু নিমি বংশৰ পুৰুহিত, বিশেষ বিবৰণ মৎস্যপুৰাণৰ বিশত তম অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য।

পৰাশৰ মুনিৰ বিশেষ বিবৰণ মৎস্যপুৰাণৰ ২০১ একাধিক দ্বিশত-তম অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য।

অৰুন্ধতী পূৰ্ব্বজন্মত সন্ধ্যা।
গৌহাটীৰপৰা ২১ মাইল দূৰত ৰঙ্গিয়া. ৰঙ্গিয়াৰপৰা প্ৰায় দুই মাইল দূৰত দক্ষিণ পশ্চিম কোণাত সন্ধ্যাৰঝাৰ; ইয়াত সন্ধ্যায় তপস্যা কৰিছিল বুলি ইয়াৰ নাম সন্ধ্যাৰঝাৰ।

ভগবান বুদ্ধদেৱ

অগ্নিপুৰাণৰ ১৬ ষোৰশ অধ্যায়ৰপৰা সংগৃহিত।

অগ্নি কলে, সম্প্ৰতি বুদ্ধাবতাৰ বৰ্ণনা কৰোঁ। ইয়াক শুনিলে বা পঢ়িলে অৰ্থ লাভ হয়। আগৰ দিনত দেৱতা ও অসুৰৰ যুদ্ধত দেৱতাবিলাক দানবৰ ওচত পৰাজিত হৈ ঈশ্বৰৰ ওচৰলৈ গৈ তেওঁত শৰণাপন্নহৈ আৰু আমালোকক ৰক্ষাকৰ ৰক্ষাকৰক বুলি কৈ অতি দীনভাব প্ৰকাশ কৰিলে। তেতিয়া ভগবান মায়া মোহ ৰূপে শুদ্ধোদনৰ পুত্ৰ স্বৰূপে অৱতাৰ হৈ বুদ্ধনামে প্ৰসিদ্ধ হল। তেওঁৰ মায়াত দানববিলাকে বেদধৰ্ম্ম পৰিত্যাগ কৰি বৌদ্ধ হল; এনেকৈ দেবধৰ্ম্ম বিবৰ্জ্জিত পাষণ্ডসকল সৃষ্টি হল। তেওঁলোকে সদায় নৰকাৰ্হ কৰ্ম্ম কৰে। কলিযুগৰ অন্তিম সময়ত সকলো মানুহে এনেকুৱা বেদাচাৰ বিহীন শঙ্কৰ ধৰ্ম্মৰ কঞ্চুকাৰী দস্যু আৰু অধৰ্ম্ম লিপ্সু হব। তেতিয়া ম্লেচ্ছসকল ৰাক্ষসৰূপী হৈ মনুষ্য ভক্ষণ কৰিব; পাছত ভগবান বিষ্ণু কল্কী বিষ্ণুযশাৰ পুত্ৰ স্বৰূপে অৱতাৰ হৈ অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ গ্ৰহণ পূৰ্ব্বক সেইবিলাকক উচ্ছেদ কৰিব। মহৰ্ষি

যাজ্ঞবল্ক্যয় সিহঁতৰ পুৰোহিত হব। তেতিয়া পুনৰায় বৰ্ণাশ্ৰম আচাৰ আগৰ নিচিনা হব। পাছত ভগবানে কল্কীৰূপ পৰিত্যাগ কৰি স্বৰ্গক যাব। অনন্তৰ সত্যযুগ প্ৰবৰ্ত্তিব। তেতিয়া সৰ্ব্ববিধ বৰ্ণাশ্ৰম, নিজ নিজ ধৰ্ম্মত প্ৰতিষ্ঠিত হব। এনেকৈ সকলো কল্পতে আৰু সকলো মন্বন্তৰতে ভগবান বিষ্ণু নানাবিধ মূৰ্ত্তিত অৱতাৰ হৈ থাকে। তেওঁৰ দশ অৱতাৰ শুনিলে বা পঢ়িলে সৰ্ব্বকামনা সিদ্ধ হয়, এই মানুহে নিজ কুলৰ সৈতে স্বৰ্গলাভ কৰে। তেওঁৱে সৃষ্টি প্ৰভৃতিৰ কাৰণ॥ ইতি

ভগবান বুদ্ধদেৱৰ জন্ম সময় পোৱা নাই, তথাপি মহাৰাজ বিক্ৰমাদিত্যৰ বহুদিন আগত। উজ্জয়িনীপতি মহাৰাজ বিক্ৰমাদিত্যৰ অমৰ সিংহ নৱৰত্ন সভাৰ অন্যতম ৰত্ন, সেই অমৰসিংহ বৌদ্ধ আছিল। পণ্ডিত অমৰসিংহৰ ৰচিত অমৰকোষ প্ৰভৃতি কেবখন পুথি আছিল। তাৰ কিছুমান দিনৰ পাছত বৌদ্ধ বিদ্বেষী শঙ্কৰাচাৰ্য্য পাছে অমৰকোষ খন উপদেয় বুলি ৰাখি আন বাকীখন পুথি পুৰি পেলাইছে।

অমৰ সিংহৰ ৰচিত অমৰ কোষৰ বুদ্ধদেৱৰ নাম যথা——

সৰ্ব্বজ্ঞ, সুগত, বুদ্ধ, ধৰ্ম্মৰাজ, সমন্তভদ্ৰ, ভগবৎ, মাৰজিৎ, লোকজিৎ, জিন, ষড়ভিজ্ঞ, দশবল, অদ্বয়বাদিন, বিনায়ক, মুনীন্দ্ৰ, শ্ৰীঘন, শাস্তৃ, মুনি, শাক্যমুনি শাক্যসিংহ, সৰ্ব্বাৰ্থসিদ্ধ, (অৰ্থাৎ সিদ্ধাৰ্থ) শৌদ্ধদনি, গৌতম, অৰ্কবন্ধু, মায়াদেৱী সুত, এই ২৫ টি বুদ্ধদেৱৰ নাম।

সূৰ্য্য বংশীয় বৃহদ্বল, মগধ বংশীয় জৰাসন্ধৰ পুত্ৰ সহদেৱ আৰু চন্দ্ৰ বংশীয় অভিমন্যু এই কেইজন কুৰুক্ষেত্ৰে যুদ্ধত মৰিছিল। এই কেইজন এক সময়ৰ ৰজা। মৎস্যপুৰাণৰ এক সপ্তত্যধিক দ্বিশততম অধ্যায়ত দেখা জায় যে দিবাকৰ পৰ্য্যন্ত মধ্য দেশৰ পুণ্যময় অযোধ্যা নগৰত ৰাজা সিংহাসনত আছিল, তাৰ

পৰবৰ্ত্তী ৰাজাবিলাকে কোনদেশত ৰাজত্ব কৰিছিল তাক লিখা নাই। এই দিবাকৰৰ ১৪ পুৰুষৰ তলত শাক্য, শাক্যৰ পুত্ৰ শুদ্ধোদন। মৎস্যপুৰাণ আৰু গৰুড়পুৰাণৰ মতে শাক্যৰ পুত্ৰ শুদ্ধোধন, শুদ্ধোদনৰ পুত্ৰ সিদ্ধাৰ্থ বা বুদ্ধ, এই দুই পুৰাণৰ মতে বুজা যায় বুদ্ধদেব সূৰ্য্যবংশীয়।

সিদ্ধাৰ্থই বুদ্ধদেৱ; বুদ্ধদেৱৰ পিতাকে থোৱা নাম সিদ্ধাৰ্থ, আন আন বিলাক নাম গুণক্ৰিয়া অনুসাৰে হৈছে। শুদ্ধোদনৰ ৰাজধানী উত্তৰকোশলপুৰ, সূৰ্য্য বংশীয় ৰাজাসকলৰ ভিতৰত কাৰো কাৰো ৰাজধানী অযোধ্যা, আৰু কাৰো কাৰো ৰাজধানী উত্তৰ কোশলপুৰ। যোগিনী তন্ত্ৰৰ ১৪ পটলৰ ২২।২৩ সংখ্যক শিৱৰ বচন যথা—"প্ৰাপুৰুত্তৰ কোশলং" অৰ্থাৎ সূৰ্য্যবংশীয় সগৰ ৰজাৰ পিতৃ বাহু ৰজাৰ অহঙ্কাৰত ৰাজলক্ষ্মী পৰিত্যাগ কৰিলে। অনন্তৰ হৈহয় ও তালজঙ্ঘ প্ৰভৃতি ক্ষত্ৰিয় বিলাকে সাগৰ পাৰ হৈ আহি বাহুৰজাক পৰাজিত কৰি উত্তৰ কোশল অধিকাৰ কৰিলে। হৈহয় ও তালজঙ্ঘ ক্ষত্ৰিয়বিলাকক চন্দ্ৰবংশৰ অন্তৰ্গত যদুবংশীয় পুৰুষী নামাত দ্ৰষ্টব্য। এওঁলোকে ভাৰতৰ বাহিৰে আন দেশত ৰাজত্ব কৰা বেচ প্ৰমাণ পোৱা যায়। আৰ্য্যবিলাক আন দেশৰ পৰা অহা কোনো প্ৰমাণ নাই। বুদ্ধদেৱ সূৰ্য্যবংশীয়, ইয়াত কোনো ভ্ৰান্তি নাই। ইতি॥

ভাৰতবৰ্ষ

ব্ৰহ্মা
|
স্বায়ম্ভুব মনু বা আদি মনু
২ | পুত্ৰ
| |
১। প্ৰিয়ব্ৰত ২। উত্তানপদ।

প্ৰিয়ব্ৰত ৰজাৰ দশ পুত্ৰ তাৰ ভিতৰত দ্বিতীয়, পঞ্চম, আৰু নবম পুত্ৰ ব্ৰহ্মচাৰী, আন সাত জনক এই পৃথিবীখন ৭ ভাগ কৰি দিছে যথা—

১। অগ্নিধ্ৰ—জম্বুদ্বীপপতি, ২। অগ্নিবাহু-ব্ৰহ্মচাৰী। ৩। বপুষ্মান—শাল্মলীদ্বীপপতি। ৪। দ্যুতিমান— ক্ৰৌঞ্চদ্বীপপতি। ৫। মেধা—ব্ৰহ্মচাৰী। ৬। মেধাতিথি--পুষ্কৰদ্বীপপতি। ৭। ভব্য—শাকদ্বীপপতি, ৮। সৱণ-পুস্কৰদ্বীপপতি। ৯। পুত্ৰ- ব্ৰহ্মচাৰী। ১০। জ্যোতিষ্মান-কুশদ্বীপপতি ॥

প্ৰিয়ব্ৰত ৰজাৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ অগ্নিধ্ৰৰ নজন পুত্ৰক জম্বুদ্বীপ খন ন বৰ্ষত বিভাগ কৰি দিছে যথা—

১। নাভি-হিমবৰ্ষ অৰ্থাৎ ভাৰতবৰ্ষৰ অধিপতি। ২। কিম্পুৰুষ—হেমকুট বৰ্ষৰ অধিপতি। ৩। হৰিবৰ্ষ, নৈষধবৰ্ষৰ অধিপতি। ৪। ইলাবৃত—ইলাবৃত বৰ্ষৰ অধিপতি (অৰ্থাৎ মেৰুৰ চতুৰ্দ্দিগবৰ্ত্তী স্থানৰ অধিপতি)। ৫। ৰম্য—নীলাচল আশ্ৰিত বৰ্ষৰ অধিপতি। ৬। হিৰণ্বান—তদুৰ্দ্ধবৰ্ত্তী শ্বেতবৰ্ষৰ অধিপতি। ৭। কুৰু—শৃঙ্গবাণ পৰ্ব্বতৰ উত্তৰস্থ বৰ্ষ (অৰ্থাত শৃঙ্গবৎবৰ্ষৰ অধিপতি ৮। ভদ্ৰাশ্ব—। মেৰুৰ পুবফালে থকা বৰ্ষৰ অধিপতি (অৰ্থাৎ ভদ্ৰাশ্ব বৰ্ষ)।৯। কেতুমাল—গন্ধমাদন বৰ্ষৰ অধিপতি ॥

অগ্নিধ্ৰৰ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ নাভি, নাভিৰ শতপুত্ৰ, তাৰ ভিতৰত সৰ্ব্বজ্যেষ্ঠ ভৰত; এই ভৰতৰপৰা ভাৰতবৰ্ষ নাম হৈছে। তাৰ আগত ভাৰতবৰ্ষৰ নাম হিমবৰ্ষ আছিল। যথা:— ততশ্চ ভাৰতবৰ্ষ মেত ল্লোকেষু গীয়তে ॥৩২॥ দ্বিতীয় অংশৰ প্ৰথম অধ্যায়। মহামতি কাশীৰাম দাসে চন্দ্ৰবংশীয় দুষ্মান্তৰ পুত্ৰ ভৰতৰপৰা ভাৰতবৰ্ষ হোৱা বুলি লিখিছে, কিন্তু মূল মহাভাৰতত, বিষ্ণুপুৰাণাদিত নাই। বৰাহ পুৰাণৰ পঞ্চ সপ্ততিতম অধ্যায়ৰ ২৮।২৯ শ্লোকৰ অনুবাদ যথা—সদাশিবে কৈছে, ঋষি সকল, এইবিলাক বৰ্ষৰ পৰ্ব্বতত বহু সখ্যক জলপ্ৰপাত আৰু বহু সংখ্যক নদী আছে বুলি এক বৰ্ষৰ পৰা আনবৰ্ষক যোৱা অসম্ভব। আমালোক যি ঠাইত বাস কৰিছোঁ ইয়াৰ নাম ভাৰতবৰ্ষ, ভৰতৰ সন্ততি বিলাকে এই বৰ্ষত বাস কৰিছিল। এই ভাৰত বৰ্ষৰ পূৰ্ব্বভাগে কিৰাত, পশ্চিমে যবন, দক্ষিণে অন্ধ্ৰ, উত্তৰে তুৰস্ক; সীমাত এই বিলাক জাতি আৰু মধ্যভাগত হিন্দূ জাতি অৰ্থাত বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্মী বিলাক বাস কৰে॥

পাঞ্চাল, কুৰু মৎস্য, যৌধেয়, পটচ্চৰ, কুন্তি, শূৰসেন, এই বিলাক দেশ ভাৰতৰ মধ্য ভাগত আছে। এই বিলাক দেশৰ সাধাৰণ নাম মধ্য দেশ। পদ্ম, সূত, মাগধ, ছেদি, কৰায়, বিদেহ আৰু কোৰল এই বিলাক দেশ ভাৰতৰ পূৰ্ব্ব ভাগত আছে। কলিঙ্গ, বঙ্গ, পুণ্ড, অঙ্গ, বিদৰ্ভ আৰু মূলক এইবিলাক দেশ আৰু বিন্ধ্য পৰ্ব্বত অন্তৰ্গত দেশবিলাক ভাৰতৰ পূৰ্ব্ব দক্ষিণ ভাগত আছে। পুলিন্দ, অশ্মক, জীমুত, নায়ৰাষ্ট্ৰ, কৰ্ণাট, কম্বোজ, ঘাট, দক্ষিণপথ অম্বষ্ঠ, দ্ৰবিড়, লাট, স্ত্ৰীমুখ, শক ও অনৰ্ত্ত এই

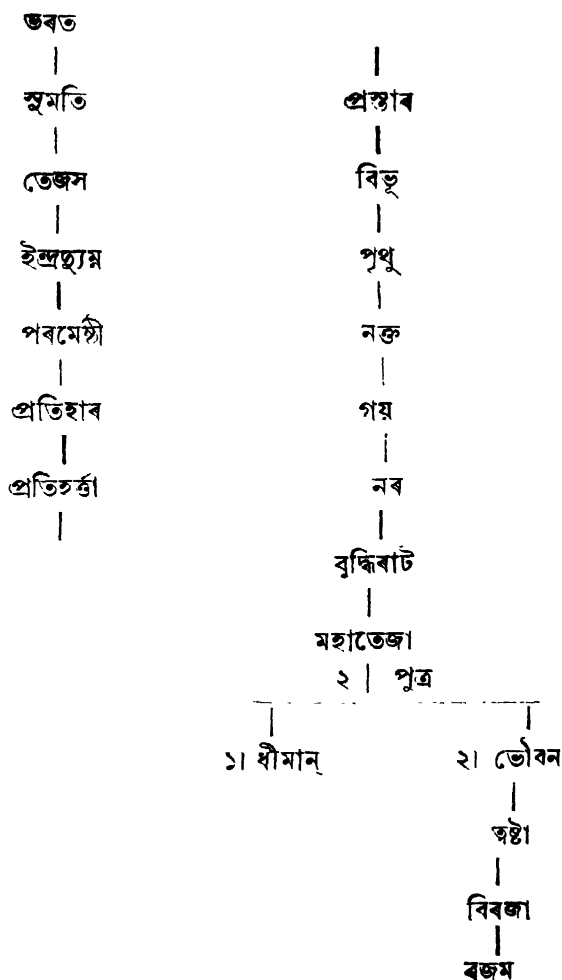
বিলাক দেশ ভাৰতৰ দক্ষিণ পশ্চিম ঠাইত আছে। স্ত্ৰীৰাজ্য, সিন্ধু, ম্লেচ্ছ, নাস্তিক, যবন, মথুৰা আৰু নিষধ এইবিলাক দেশ ভাৰতৰ পশ্চিম ভাগত আছে। মণ্ডব্য, তুষাৰ, মূলিক, মুগ, খশ, মহাদেশ আৰু মহানদ এইবিলাক দেশ ভাৰতৰ পশ্চিম উত্তৰ ঠাইত আছে। লম্বক, স্তন, নাগ, মদ, গান্ধাৰ আৰু বাহ্লিক এইবিলাক দেশ আৰু হিমালয় বাসী ম্লেচ্ছসকলৰ দেশ ভাৰতৰ উত্তৰ ভাগত আছে। ত্ৰিগৰ্ত্ত, নীল, কোলভ, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ সন্নিহিত দেশ টঙ্কন, অভীৰাহ আৰু কাশ্মিৰ এই বিলাক দেশ ভাৰতৰ পূৰ্ব্ব উত্তৰ ভাগত আছে। পূৰ্ব্ব অংশ বিষ্ণু পুৰাণ আৰু মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণৰ পৰা সংগৃহিত, শেষ অংশ গৰুড় পুৰাণৰপৰা সংগৃহিত।

ভৰত

পুলস্ত্য মুনিৰ আশ্ৰম নেপালত। ভৰত ৰাজায় সুমতি নামে পুত্ৰক ৰাজ্য দি বাণপ্ৰস্থ গ্ৰহণ কৰি বিদ্যাধৰ কুণ্ডৰ পাৰত পুলস্ত্য মুনিৰ আশ্ৰমৰ ওচৰত কুটীৰ সাজি বাস কৰিছিল। তাৰ ওচৰতে কালঞ্জৰ আৰু গণ্ডক নামে দুটা পৰ্ব্বত আছে। তাতে গণ্ডক পৰ্ব্বতৰপৰা বৈ আহা গণ্ডকী নামে নদীৰ পাৰত তপস্যা কৰিছিল। ভৰত ৰাজা প্ৰথম জন্মত ভাৰতবৰ্ষৰ অধিপতি, দ্বিতীয় জন্মত হৰিণ, তৃতীয় জন্মত জড় ভৰত। (পঞ্চম স্কন্ধ ভাগৱতত দ্ৰষ্টব্য) ভৰতৰ পিতৃ ঋষভ ৰাজাযো তাতে তপস্যা কৰিছিল যথা—

ঋষিভাদ্ ভৰতো যজ্ঞে জ্যেষ্ঠঃ পুত্ৰ শতস্য সঃ ইত্যাদি ২৮।২৯।৩০।

বিষ্ণু পুৰাণ দ্বিতীযাংশ প্ৰথম অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য।

ভৰত
সুমতি
তেজস
ইন্দ্ৰদ্যুম্ন
পৰমেষ্ঠী
প্ৰতিহাৰ
প্ৰতিহৰ্ত্তা
প্ৰস্তাৰ
বিভূ
পৃথু
নক্ত
গয়
নৰ
বুদ্ধিৰাট
মহাতেজা
২। পুত্ৰ
১। ধীমান্
২। ভৌবন
ত্বষ্টা
বিৰজা
ৰজম

ৰঞ্জম

|

শৎজিৎ

|

বিশ্বগ জ্যোতি

ৰাজধানী শালগ্ৰাম ।

এইবিলাক প্ৰথম মন্বান্তৰৰ প্ৰথম ত্ৰেতা যুগৰ ভাৰতৰ অধিপতি। প্ৰতি চাৰি যুগৰ অৱসানত অৰ্থাৎ কলিৰ শেষত বেদৰ বিপ্লব হয়, প্ৰতি সত্যযুগত পৃথিবীত মনুয়ে ৰাজত্ব কৰে, তেওঁৱে ধৰ্ম্ম শাস্ত্ৰ বা আইন নিৰ্ম্মান কৰে, সপ্তৰ্ষি সকলে পৃথিবীত অবতাৰ হৈ বেদ প্ৰবৰ্ত্তন কৰে। এই মন্বান্তৰত বশিষ্ঠ, কাশ্যপ, অত্ৰি জমদগ্নি, গৌতম বিশ্বামিত্ৰ আৰু ভৰদ্বাজ এইকেইজন সপ্তৰ্ষি। মনু, সপ্তৰ্ষি, দেবৰাজ দেবতাবিলাক, মনুপুত্ৰ, ৰাজাবিলাক, এই সকল প্ৰতি মন্বান্তৰত উৎপন্ন হয়। হে দ্বিজ! এনেকৈ চতুৰ্দ্দশ মন্বান্তৰত সহস্ৰ যুগ গলে এক কল্প হয়। মনুসকল, মনুপুত্ৰসকল, ৰাজাসকল, ইন্দ্ৰসকল, দেবতাসকল, আৰু সপ্তৰ্ষি সকল এই সমুদায় বিষ্ণুৰ ভূবন স্থিতি কাৰক সাত্বিক অংশ। জগত ৰক্ষাৰ নিমিত্তে বিষ্ণুৱে চাৰি যুগত যুগানুসাৰে ব্যৱস্থা কৰে। তেওঁৱে সত্যযুগত সকল প্ৰাণীৰ হিতাৰ্থে কপিলৰূপে সকলো-প্ৰাণীক সত্য-নিষ্ঠ জ্ঞান দিয়ে। ত্ৰেতাযুগত সেই প্ৰভূৱে চক্ৰবৰ্ত্তী ৰূপে দুষ্ট বিলাকক নিগ্ৰহ কৰে। তেওঁৱে দ্বাপৰ যুগত বেদব্যাস ৰূপ ধৰি একবেদক চাৰিভাগ কৰি পাচত শত শাখাত বিভাগ কৰে আৰু পুনৰ্ব্বাৰ ইয়াক অনেক অংশত বিভাগ কৰে, পাচত কল্কী ৰূপ ধৰি পাপী সকলক সৎপথলৈ আনে। ২৯ উনত্ৰিংশত যুগত দ্ৰোণ পুত্ৰ অশ্বত্থামা বেদব্যাস হব আৰু ভগবান পৰশুৰামৰ পিতৃ জমদগ্নি

বেদ প্রবর্ত্তক হ'ব ইতি বিষ্ণু পুৰাণ, দ্বিতীয় ও তৃতীয় অধ্যায়, তৃতীয় অংশ ॥

ভাষা ও বাক্য

কি বেদ, কি সংহিতা, কি মন্ত্র, কি কাব্য, কি পুৰাণ সমুদায় বাক্যময়। ধৈর্য্যবল, গাম্ভির্য্য বল, সৌর্য্যবল, জয় বল, অজয় বল, সমুদায় বাক্যৰপৰা উৎপন্ন হয়। এই নিমিত্তে ব্রহ্মায় সর্ব্বাগ্রে ব্রহ্ম ৰূপীবাক্য সৃজন কৰি অকৰাদি স্বৰবর্ণ, ককাৰাদি হল বর্ণ আৰু হল বর্ণৰ পৰস্পৰ লগলগা বর্ণ সকল সৃজন কৰাৰ পাচত ৫৬ ষট পঞ্চাশৎ সংখ্যক ভাষা আৰু লৰাবিলাকে ভাষা শিকিবৰ নিমিত্তে নানা বিধ ব্যাকৰণ সৃজন কৰিলে যথা—

বাচো বেদাঃ সংহিতাশ্চ বাচোমন্ত্র সুপুস্কলাঃ ॥
ইত্যাদি বৃহৎ ধর্ম্মপুৰাণ, পঞ্চ বিংশতি অধ্যায় পূর্ব্বখণ্ড ॥ ইতি ॥

পার্ব্বত্যজাতি

ব্রহ্মাৰ পুত্র স্বায়ম্ভুব মনু, এই স্বায়ম্ভুব মনুৰ প্রিয়ব্রত ও উত্তানপদ নামে দুই পুত্র। কনিষ্ঠ উত্তান পদৰ দুই পুত্র যথা— উত্তম আৰু ধ্রুব, ধ্রুবৰ পত্নী মঙ্গলময়া। ধ্রুবৰ দুই পুত্র যথা— শিষ্টি আৰু ভব্য। শিষ্টিৰ পাঁচ পুত্র যথা— ১। ৰিপুত্র ২। ৰিপুঞ্জয়। ৩। বিপ্র। ৪। বৃকল। ৫। বৃকতেজা। ১ নং ৰিপুৰ পুত্র চাক্ষুষ বা ষষ্টমনু। এই চাক্ষুষৰ দশ পুত্র যথা— উৰু, পুৰু, শতদ্যুম্ন, তপস্বী, সত্যবাক, কবি, অগ্নিষ্টোম, অতিৰাত্র, সুদ্যুম্ন অভিমন্যু। চাক্ষুষৰ জ্যেষ্ঠ পুত্র উৰুৰ ছয় পুত্র যথা— ১। অঙ্গ, ২। সুমনস, ৩। স্বাতী ৪। ক্রতু, ৫। অঙ্গিৰা, ৬। শিব। ১ নং অঙ্গৰ পুত্র বেণ।

মৃত্যুৰ সুনিথা নাম্নী কন্যাৰ গর্ভত অঙ্গ ৰাজাৰ বেণ নামে এটী পুত্র হৈছিল। সেই বেণ মাতামহৰ দোষত অতি দুষ্ট স্বভাবৰ আছিল।

অঙ্গ ৰাজে পুত্ৰৰ অসৎ চৰিত্ৰ দেখি ৰাজ্য এৰি বনবাস কৰে। ঋষি সকলে পিতৃ ৰাজ্যত বেণক অভিষেক কৰিছিল। তেওঁ পৃথিবী পতি হৈ এনেকুৱা ঘোষণা কৰিছিল যে কোনেও যজ্ঞ হোম আৰু দানাদি কৰিব নোৱাৰিব। মইয়ে যজ্ঞপতি প্ৰভু। ইত্যাদি নানা পাপ কামত প্ৰবৃত্ত হোৱাত মহৰ্ষি সকলে নানা প্ৰকাৰ উপদেশ দিয়াতো ঋষি সকলৰ কথা নামানিছিল। অনন্তৰ সেই মহৰ্ষি সকলে কুপিত চিত্ত হৈ মাৰি পেলোৱা মাৰি পেলোৱা এনেকুৱা কথা কৈ মন্ত্ৰ পুত কুহৰ আগেৰে বেণক বধ কৰে। তাৰ পাচত অৰাজকতা ভয়েৰে ভীতহৈ মৃত বেণ ৰাজাৰ উৰু মন্থন কৰিছিল। সেই মন্থন কৰা উৰুৰ পৰা কৃষ্ণবৰ্ণ, খাতা মুখ, খাতাশৰীৰ আৰু খুতাৰ দৰে স্থূল কায় একজাতি মানুহ উৎপত্তি হৈছিল। কি কৰিম কি কৰিম বুলি তেওঁ লোকক কৈছিল। তেওঁলোকে কৈছিল নিষিদ (অৰ্থাৎ উপবেশন কৰা বা বৰা) এই কথা কোৱাত সিহঁতৰ নাম নিষাদ বা ব্যাধ হৈছিল। পাচত সেই সন্তানবিলাক বিন্ধ্যচলবাসী পাপকৰ্ম্মৰত নিষাদ হৈছিল যথা—

মধ্যতস্য সমুৎস্থৌ তস্যোৰোঃ পুৰুষঃ কিল ইত্যাদি বিষ্ণু পুৰাণ, প্ৰথমাংশ ১৩ দশ অধ্যায়। ভাগৱত চতুৰ্থ স্কন্ধত দ্ৰষ্টব্য ইতি॥

যবন (মুচলমান) শক, পাৰদ (চাণ্ডাল) পহ্লৱ প্ৰভৃতি জাতিৰ উৎপত্তি।

সূৰ্য্যবংশৰ বাহু নামে এজন ৰাজা আছিল; হৈহয় ও তালজঙ্ঘ প্ৰভৃতি (হৈহয় আৰু তালজঙ্ঘক চন্দ্ৰবংশৰ অন্তৰ্গত যদুবংশৰ পুৰুষী নামাত দ্ৰষ্টব্য) বহুত ক্ষত্ৰিয়বিলাকে যুদ্ধত পৰাজয় কৰাত তিৰোতা দুই

জনীৰে সৈতে বনত প্ৰবেশ কৰেগৈ। সেই বনৰ মাজত ঔৰ্ব্ব মুনিৰ আশ্ৰমৰ ওচৰত বাস কৰোতে এজনী তিৰোতাৰ গৰ্ভ হৈছিল। তাকে দেখি আন জনী সতিনীয়ে গৰ্ভ স্তম্ভিত হবৰ উদ্দেশ্যে বিষ খুৱালে। (বিষ খালে প্ৰসৱ নহব আৰু সন্তানটীও নানা প্ৰকাৰ দুখ কষ্ট ভোগ কৰি অবশেষত মৰিব) পাচত সেই বিষৰ প্ৰভাবত সাত বছৰ পৰ্য্যন্ত গৰ্ভস্থ সন্তান গৰ্ভতে থাকিল। বাহু ৰাজা বুঢ়া হৈ সেই আশ্ৰমৰ ওচৰতে মৰিল। গৰ্ভবতী জনীয়ে সিতা সাজি মৰা স্বামীৰ লগতে মৰিবলৈ ইচ্ছা কৰাত ভূত, ভবিষ্যত ও বৰ্ত্তমান বেত্তা মহৰ্ষি ঔৰ্ব্বয় আশ্ৰমৰপৰা ওলাই আহি কৈছিল—হে সাধ্বি, আপুনি এই অসত কামলৈ অগ্ৰসৰ হৈছে কিয়? আপোনাৰ উদৰত নিখিল ভুবন পতি চক্ৰবৰ্ত্তী অতি বীৰ্য্য পৰাক্ৰম শালী বহুত যজ্ঞ কৰ্ত্তা, শত্ৰু ক্ষয়কাৰী এটি লৰা আছে। আপুনি এনেকুৱা অসৎ কাম নকৰিব। ঋষিৰ এনেকুৱা কথাত ৰাণী সেই সহগৰণ কামৰপৰা নিবৃত্তা হৈছিল। আৰু ভগবান ঔৰ্ব্ব মুনিয়ে তেওঁক নিজ আশ্ৰমলৈ লৈ গল। কিছুমান দিনৰ পাচত এটি অতি তেজস্বী লৰা জন্মিছিল। ঔৰ্ব্বয় লৰাটিক জাত কৰ্ম্মাদি শেষ কৰি সগৰ নাম ৰাখিলে। পিচত সগৰৰ উপনয়ন হোৱাত ঔৰ্ব্বয় তেওঁক বেদ, আন আন শাস্ত্ৰ আৰু ভাৰ্গবাখ্য আগ্নেয় নামক শাস্ত্ৰ শিক্ষা দিছিল। লৰা স্থিৰ বুদ্ধি হৈ মাকক শুধিলে – "মাই আমি তপোবনত কিয় বাস কৰিছোঁ। আমাৰ পিতা কত? পিতা বা কোন?" লৰাৰ এনেকুৱা কথাত মাকে সকলো আদি বৃত্তান্ত ভাঙি কলে। তাৰ পাচত সগৰে পিতৃৰাজ্য অপহৰণত খং উঠি হৈহয় তালজঙ্ঘাদিক বধকৰিবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰে। পিচত প্ৰায় হৈহয় নৃপতিবিলাকক বধ কৰিছিল। পাচত শক যবন, কম্বোজ, পাৰদ আৰু পহ্লৱ বিলাক সগৰ কৰ্ত্তৃক

আহত হৈ সগৰৰ কুলগুৰু বশিষ্ঠৰ শৰণাপন্ন হয়। অৱশেষত বশিষ্ঠয় ইহঁতক জীৱন্মৃত প্ৰায় কৰি সগৰক কৈছিল— "বাপা জীৱন্মৃত বিলাকৰ প্ৰতি অনুসৰণ কৰি কি ফল হব? মই ইহঁতক তোমাৰ প্ৰতিজ্ঞা পালন কৰিবলৈ নিজ ধৰ্ম্ম আৰু ব্ৰাহ্মণৰ সংসৰ্গ পৰিত্যাগ কৰায় দিলোঁ। অৱশ্যে ইহঁত জীয়াইতে মৰা, ইয়াত সন্দেহ কি?" ৰাজা সগৰে "যি আদেশ" ইয়াকে কৈ গুৰুৰ বাক্যত অভিনন্দন পূৰ্ব্বক সিহঁতক ভিন্ন প্ৰকাৰ বেশ কৰি দিছিল। তেওঁ যৱনবিলাকক চুলি খুৰায় দিছিল; শকবিলাকৰ মূৰৰ একফালা চুলি খুৰায় দিছিল। পাৰদবিলাকৰ দাঘল চুলি আৰু প্ৰহ্লৱবিলাকৰ দাড়ি ৰাখি দিছিল। আন আন ক্ষত্ৰিয় বিলাকৰ স্বাধ্যায় ও বষট্কাৰ বিহীন কৰি দিছিল। সিহঁতে নিজ ধৰ্ম্ম পৰিত্যাগ কৰাত ব্ৰাহ্মণ বিলাকেও সিহঁতক পৰিত্যাগ কৰিছিল। সিহঁতে ম্লেচ্ছত্ব প্ৰাপ্ত হৈছিল। পিচত সগৰ নিজ নগৰলৈ আহি অপ্ৰতিহত সৈন্যৰে বেষ্টিত হৈ সপ্তদ্বীপা পৃথিবী শাসন কৰিবলৈ ধৰিছিল॥ ইতি

(বিষ্ণু পুৰাণ, চতুৰ্থাংশ, তৃতীয় অধ্যায় ১৫ ৰ পৰা ২১ পৰ্য্যন্ত)

শিৰশ্চেদন আৰু শিৰোমুণ্ডন এক কাৰ্য্য; বেদত এই দুয়োকৰ্ম্মক সমান বুলি কৈছে। বশিষ্ঠয় কলে হে সখি "তুমি বিমন নহবা, তোমাৰ শত্ৰুবিলাকক দূৰ দেশত নিৰ্ব্বাসিত কৰা।" বশিষ্ঠৰ এনেকুৱা কথা শুনি সগৰেও সিহঁতৰ প্ৰতি তেনেকুৱা আচৰণ কৰিলে। হৈহয় আৰু তালজঙ্ঘ ক্ষত্ৰিয়বিলাক এনেকুৱা মুণ্ডিত, বিৰম্বিত আৰু হীন হৈ সুমন্ত্ৰ মুনিৰ আশ্ৰয় লৈ সদাচাৰ বিবৰ্জ্জিত হৈ ৰল। পাচত মুনিৰ উপদেশ মতে তপস্যা কৰিবলৈ ধৰিলে। সিহঁতৰ সেই তামসিক তপস্যাৰদ্বাৰায় ভগবান সদাশিৱ সন্তুষ্ট হৈ বৰ দিলে, "তোমালোকে সম্প্ৰতি ইয়াতে

ৰজাহৈ থাকা। কলিকালৰ ইন্দু অষ্ট, নব শক গলে পুণ্যদেশৰ ৰজা হবা।" এনেকুৱাকৈ যবনবিলাকে কামৰূপৰ ৰজা হৈছিল। আন আন বহুত পুণ্যদেশৰ ৰজা হৈছিল। পূৰ্ব্বখণ্ড বিষ্ণুপুৰাণ, পৰখণ্ড যোগিনী তন্ত্ৰ ১৪ পটল ॥

মন্তব্য—"হিমালয়ৰ পশ্চিম ভাগ যবন দেশ"॥

এই শিৱৰ বচনদ্বাৰায় বুজিব পাৰি মুচলমান জাতি আগৰেই। "সম্প্ৰতি ইয়াতে ৰাজা হৈ থাকা কলিৰ ইন্দু অষ্ট নব শক গলে পুণ্য দেশৰ ৰজা হবা" এই বচনবদ্ধাৰায় বুজিব পাৰি হিমালয়ৰ পশ্চিম ঠাইত এওঁলোকে ৰজা হৈছিল। যেতিয়াৰ পৰা ভৰতবৰ্ষ হৈছে তেতিয়াই সীমা ঠিক কৰিছে (অৰ্থাৎ সীমা ঠিক কৰিহে ভাৰতবৰ্ষ নাম দিছে)।

ইন্দ্ৰবংশীয় অসমীয়া ৰজা বা আহোমবিলাক।
(শ্ৰীপৰ্ব্বত বাসী ৰজাবিলাক)

এদিন দেবৰাজ ইন্দ্ৰ নিজ ৰাজ্য এৰি কৌশাঙ্গী নাম্নী এজনী বিদ্যাধৰীৰ লগত খাণ্ডব বনলৈ গৈছিল। তাতে বহুদিন ক্ৰিয়া কৰিলে। অনন্তৰ ত্ৰৈৰ্য্যত্ৰিকাদি বিনয়ত বৰ ইচ্ছা হোৱাত ৰম্ভা তিলোত্তমা কাঞ্চী, কুৰাঙ্গী আৰু মনোহৰা, এইবিলাক স্বৰ্গৰ বিদ্যাধৰীক অনাই নৃত্য কৰিবলৈ আদেশ দিলে। তেওঁলোকে ইন্দ্ৰক আগুৰি নাচিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। নানাবিধ নাচনৰ দ্বাৰায় তেওঁলোকে ইন্দ্ৰক সন্তুষ্ট কৰিলে। অনন্তৰ কৌশাঙ্গী মোহিত হৈ দেবৰাজ ইন্দ্ৰ সহিত মিলি গল। পাচত তেওঁলোকৰ নাচ গানত ইন্দ্ৰৰ কাম ভাব বৃদ্ধি হৈ উঠিল

ৰত্নধ্বজ-হন্তা ইন্দ্ৰ মনোহৰা নাম্নী স্বৰ্গৰ বেশ্যাৰ প্ৰতি অনুৰাগ প্ৰকাশ কৰিলে। ইন্দ্ৰৰ অনুৰাগ দেখি সেই মনোহৰা স্বৰ্গৰ বেশ্যায়ো ইন্দ্ৰৰ প্ৰতি মন কৰিলে। তাতে (অৰ্থাৎ অতিশয় কামবশতে) বিভ্ৰান্ত চিত্ত হোৱাত মনোহৰাৰ নাচগান স্খলিত হল। তাকে দেখি তেওঁলোক দুয়োৰো ৰতি জন্মিছে বুলি জানি, কৌশাঙ্গী ক্ৰোধমূৰ্চ্ছিতা হৈ নিষ্ঠুৰ ভাবে মনোহৰাক কলে, "মনোহৰে! তুমি শুনা তুমি মহাদুষ্টা স্বৰ্গবেশ্যা হৈছা, আৰু তোমাৰ বৰ মদ গৰ্ব্ব হৈছে, এই নিমিত্তে মোৰ ৰতি কৰ্ম্মত বিঘ্ন জন্মাই ৰতি কৰ্ম্ম কৰিব নিদিলা। এই নিমিত্তে তুমি পৃথিবীক গৈ নৰপতিক পতি লাভ কৰাগৈ।" কৌশাঙ্গীৰ মুখৰপৰা ওলোৱা এনেকুৱা নিষ্ঠুৰ কথা শুনি মনোহৰা মূৰ্চ্ছিত হৈ কৌশাঙ্গীৰ চৰণত পৰি বৰকৈ কান্দিব ধৰিলে। তাকে দেখি কৌশাঙ্গীৰ দয়া উপজি কলে, "তুমি নেকান্দিবা, ৩২ বছৰ মাত্ৰ পৃথিবীত থাকি শাপান্তত গঙ্গাত মনুষ্য শৰীৰ এৰি স্বৰ্গক আহিবা। সেই মনোহৰা পৃথিবীক আহি কঙ্কতী নামে অতি মনমোহিনী কামিনী হৈ ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ পুত্ৰ বধূ হৈছিল। পিচত কুৰুক্ষেত্ৰৰ যুদ্ধত কৌৰব সকল নিহত হোৱাত শতনাৰী পতিৰ লগত প্ৰাণ পৰিত্যাগ কৰা দেখি কঙ্কতী ভীতা হৈ বৰ বেগেৰে চন্দ্ৰচূড় পৰ্ব্বতলৈ পলায় গৈ বৰ ওখ পৰ্ব্বতৰ শিখৰত বাস কৰিলেগৈ। এদিন সেই স্বৰ্গবেশ্যা ঋতুমতি হৈ ঋতুৰ দ্বিতীয় দিনত কামশৰে বিদ্ধহৈ অতিশয় সন্তাপিত হল। সেই সময় দেবৰাজ ইন্দ্ৰ ৰথত উঠি কুশদ্বীপৰপৰা যাওঁতে সালঙ্কতা সেই সুন্দৰীক দেখা পালে। তাইৰ পূৰ্ব্ববৃত্তান্ত স্মৰণ হোৱাত সেই কাম মোহিতা স্বৰ্গবেশ্যাক সমুদায় বৃত্তান্ত জনালে। তাৰ পিচত উভয়ে কাম মোহিত হৈ সহবাস কৰিলে। সেই ৰতি ক্ৰিয়াত

চন্দ্ৰচুড়া পৰ্ব্বতত বা গন্ধমাদন পৰ্ব্বতত কঙ্কতীৰ অৰিন্দম নামে এটি পুত্ৰ হল। ঋতুৰ দ্বিতীয় দিবসত সহবাস কৰাত (অৰ্থাৎ ঋতুৰ দোষত) পুত্ৰ স্বেচ্ছাচাৰী, ব্যাধবৃত্তি, অতি ঘোৰ প্ৰাণীহিংসুক, মদ্য-মাংসপ্ৰিয়, কদাচাৰ পৰায়ণ, সৰ্ব্বপ্ৰকাৰ পাপাশক্ত হল। কঙ্কতী পুত্ৰৰ এনেকুৱা আচাৰ দেখি বৰ দুঃখিত হৈ অতি ঘোৰ তপস্যা কৰিবলৈ ধৰিলে অনন্তৰ দেৱৰাজ সন্তুষ্ট হৈ কঙ্কতীৰ আগত উপস্থিত হৈ কলে, "হে কঙ্কতি। কিয় তুমি তপস্যা কৰিছা, মোত কোৱা মই তোমাৰ তপস্যাত বৰ সন্তুষ্ট হৈছোঁ, যি ইচ্ছা কোৱা, তাকে দিম।" কঙ্কতী কলে, "হে নাথ। মোক লৈ যাওক, মোৰ গৰ্ব্ভত আপোনাৰ যি পুত্ৰ হৈছে, সি সদায় পাপাচাৰী। হে দেৱ। মই পাপ দেখিব ভাল নেপাওঁ আপুনি এই বিষয় যি ভাল হয় তাকে কৰক। হে দেৱাধিদেৱ। তোমাৰ এই পুত্ৰ নৰাধম হব, তাত সন্দেহ কি?"

ইন্দ্ৰই কলে, "হে প্ৰেয়সি। তোমাৰ শাপকাল গৈছে। তোমাক অতিশীঘ্ৰে লৈ যাম। পুত্ৰৰ পাপদোষত বংশ নাশ হয়, এই নিমিত্তে ১২৮ পুৰুষ গলে তোমাৰ গৰ্ভজাত মোৰ বংশীয় সকল সৌম্ম দেশত বা সৌৰ্ম্ম পিঠত নৃপতি শ্ৰেষ্ঠ হব, তেওঁলোক সমুদায় পুণ্য শ্লোক, ধৰ্ম্মৰত, সদাচাৰ পৰায়ণ, ন্যায় বুদ্ধি, মহোৎসাহী, ব্ৰহ্ম তত্বজ্ঞ আৰু দ্বিজপৰায়ণ হব সন্দেহ নাই। তেওঁলোক বিষ্ণু ভক্তি পৰায়ণ হৈ বৈকুণ্ঠক যাব।" যথাকালে কঙ্কতীৰ গৰ্ভজাত সৌৰ্ম্মগণ কামৰূপৰ অধীশ্বৰ হৈছে। পূৰ্ব্বে সৌৰ্ম্মাৰ, পশ্চিমে কুবাচ (কোছ) উত্তৰে প্লৱগণ, দক্ষিণে যৱনসকলে ৰাজত্ব কৰিছিল। হেদেবি! তোমাক সৌমাৰ চৰিত কলোঁ। আৰু যি শুশুনা কথা শুনিবৰ ইচ্ছা কৰা তাকে সোধা॥ ইতি॥ সৌমাৰ পিঠত ৰাজত্ব কৰাৰ নিমিত্তে সৌমাৰ নামে বিখ্যাত॥

কোচ ৰজা।

ভগবতি শুধিলে, "হে সৰ্ব্বদেৱ পূজিত শঙ্কৰ! আপুনি কোন কোন ঠাইত বাস কৰে, দয়াকৰি মোক কওক?" সদাশিবে কব লগিলে, "যোন পৰ্ব্বতৰ ওচৰত (কামাখ্যাৰ ওচৰত) কোচনামে (কোচবিহাৰ কুচ-নৃপতি দেৱ কন্যাৰ সহিত সদাশিবে বিহাৰ কৰিছিল সেই নিমিত্তে তাৰ নাম কোচবিহাৰ) দেশ আছে। তাতে ৰেৱতী নামে এজনী যোগিনী আছে। তেওঁৰ কুচ যুগল কঠিন আৰু যোনী মণ্ডল পীন ও মনোহৰ। মই ভিক্ষাৰ চলে ৰাতি দিনে তেওঁৰ ওচৰলৈ যাওঁ।' ভগবতী সুধিলে, "সেই ৰমনী কত আছিল, কেনেকৈ ব তেওঁ তপস্যা কৰিছিল, তেওঁ কেনেকৈ পৃথিবীলৈ আহিল, তওঁ কি হৈ আছে দয়াকৰি এই বিলাক মোক ভাঙি কওক।" 'হে নগেন্দ্ৰ নন্দিনী! তেওঁৰ চৰিত অলপ কৈ কওঁ, কাণ পাতি শুনা।

সেই বেদাঙ্গ সম্ভবা যোগিনী পূৰ্ব্বত দেৱনাৰী আছিল। তেওঁ সদায় মোৰ লগত ক্ৰিয়া কৰি আছিল আৰু সদায় মোৰ নিমিত্তে তপস্যা কৰি আছিল। সেই যোগিনী তীৰ্থ সমূহ শোভিত আশ্ৰমত তপস্যা কৰি আছে, সেই সময় এজন ব্ৰাহ্মণে ভিক্ষাৰ নিমিত্তে তাতে উপস্থিত হল। ভিক্ষুকক ভিক্ষা দিয়া দূৰত থাকক এ আমাৰ কথাদ্বাৰায় উত্তৰকে নিদিলে। অনন্তৰ সেই ব্ৰাহ্মণে তেওঁক শাপ দিলে—"ৰে দুৰ্ম্মতে! ম্লেচ্ছ হোৱা!" এনেকৈ ব্ৰাহ্মণে শাপ দি গুচি গল আৰু যোগিনীও ম্লেচ্ছত্ব প্ৰাপ্ত হল। যি মানুহে ভিক্ষুকক যথাশক্তি ভিক্ষা নেদিয়ে সি অৱশ্যে দুৰ্গতি ভোগ কৰে। মই তেওঁৰ

তপশ্যাত সদায় সন্তুষ্ট আছোঁ, সেই নিমিত্তে তেওঁৰ লগত সদায় ৰতিসম্বন্ধ আছেই। তাৰ পিচত তেওঁৰ গৰ্ভত মোৰ ঔৰসে বিশ্ব-সিংহনামে এটি পুত্ৰ হয়। সেই মহামতি বিশ্বসিংহয় অকলে সৌমৰ-বিলাকক আৰু গৌড় পঞ্চমগণক ও সমুদায় নৃপতিসকলক পৰাভব কৰি এজন প্ৰধান শ্ৰীমন্ত ৰজা হৈছিল। সেই বিশ্বসিংহৰ পৃথিবী পালক বহুপুত্ৰ হয়। তাৰ ভিতৰত কুবাচবিলাক অতি ধৰ্ম্মশীল আৰু মহাযোদ্ধা। হে দেবি! বিশ্বসিংহ মহাযোগ কৰি অব্যক্ত (নেদেখাভাবে) এতিয়াও আছে আৰু সেই দেবনাৰী কালবশে মোত লীন হব॥ ইতি যোগিনীতন্ত্ৰ ১৩ পটল।

মন্তব্য। ভগবান পৰশু ৰামৰ অৱতাৰ ত্ৰেতাযুগৰ আদিতেই। তেওঁৰ ভয়ত ক্ষত্ৰিয়বিলাকে কুচি মুচি থকাৰ নিমিত্তে কোচনামে প্ৰসিদ্ধ হৈছে। "পৰশুৰাম ভয়াৎ" ইত্যাদি। দ্বাপৰ যুগৰ আদিতে আগম শাস্ত্ৰ নিৰ্ম্মাণ কৰিছে, "ৰাৰবাৰাৰীৰু া ভুই" ইত্যাদি পদ্মপুৰাণ, তাত লিখা আছে যে—যোনী গৰ্ত্তৰ ওচৰত কোচনামে দেশ আছে। ত্ৰেতা যুগত ভাৰতত কোচ, দ্বাপৰ যুগত ভাৰতত কোচ, এতিয়া কলিযুগতো ভাৰতত কোচ। এই কোচ বিলাকক মধ্য এচিয়াৰ পৰা আহা বুলি কব পাৰিনে? দ্বাপৰ যুগত বিশ্বসিংহৰ জন্ম হৈছে, বিশ্বসিংহৰ বংশীয় সকল মহৎ আৰু এইবিলাক কথা কল্পনিক বুলি কব নোৱাৰোঁ। ভগবান পৰশু ৰাম, স্মৃতিচিহ্ন—পৰশুৰাম কুণ্ড; ভগবান ৰাম,—স্মৃতি —ৰামেশ্বৰ সেতুবন্ধ; মহাৰাজ হস্তী, স্মৃতি —হস্তিনা নগৰ; মহাৰাজ কুৰু, স্মৃতি—কুৰুক্ষেত্ৰ ইত্যাদি।

প্লবচৰিত বা বাহ্লীক বংশীয় নৃপতি।

শাল্ব পুত্ৰবিলাব আৰু বাহ্লীক পুত্ৰবিলাক কৌৰবৰ যুদ্ধত মৰিছে। সেই বাহ্লীক বংশত কোনো বংশধৰ নাছিল। সেই সময়ত বাহ্লীক পত্নী কুম্মী পুত্ৰকামনা কৰি কাশীলৈ গৈ বিশ্বনাথৰ মন্দিৰত তপস্যা কৰিবলৈ ধৰিলে। সেই কালত বলিপুত্ৰ বাণ আৰু মহাবলী মহাকাল দ্বাৰপাল আছিল। তাৰ পিচত মহাকালে অতি ৰূপৱতী কুম্মীক দেখি কামমোহিত হৈ ৰতি নায়ক মহাবল মহাকালে কুম্মীৰ সহিত সহবাস কৰিলে। সেই সহবাসত কুম্মীৰ গৰ্ভত মহাকালৰ ঔৰসে মহাঙ্কুশ নামে এটি পুত্ৰ হল। সেই কুম্মীৰ তপস্যাৰদ্বাৰায় শাল বংশীয় মহাঙ্কুশ কামৰূপত ৰাজ্য লাভ কৰিলে। পাচত মহাঙ্কুশ প্লব নামে বিখ্যাত হল। ১৪ পটল যোগিনী তন্ত্ৰ।

মনু

প্ৰথম স্বায়ম্ভুবমনু তেওঁৰ পুত্ৰ প্ৰিয়ব্ৰত আৰু উত্তানপদ, এই মনুৰ বংশত মহামতি ধ্ৰুব, পৃথু, বেণ, ভৰত, (যাৰনামত ভাৰতবৰ্ষ) সুমতি প্ৰভৃতি অসংখ্য মহাত্মা জন্মিছে। দ্বিতীয় মনু স্বাৰোচিস, এই মনুৰ পুত্ৰ চৈত্ৰ, চৈত্ৰৰ পুত্ৰ বিৰথ, বিৰথৰ পুত্ৰ সুৰথ। এই সুৰথ কৰ্ণটৰ যুদ্ধত পৰাস্ত হৈ স্ত্ৰীপুত্ৰক সুতপা নামে পুৰোহিতৰ ঘৰত থৈ মৃগয়া চলে বনলৈ গৈ মেধস মুনিৰ উপদেশ মতে সমাধি নামে বৈশ্য সহিত নৰ্ম্মদা নদীৰ পাৰত দুৰ্গামূৰ্ত্তি সাজি তিন বছৰ দুৰ্গা পূজা কৰে। ভগবতীৰ প্ৰসাদত হৃত ৰাজ্য লাভ কৰে আৰু ভগবান সূৰ্য্যৰ ঔৰসে ছায়াৰ গৰ্ভত জন্ম গ্ৰহণ কৰি সাৱৰ্ণি নামে অষ্টম মন্বান্তৰাধিপ হয়। এই সুৰথে দুৰ্গা পূজাৰ প্ৰতিপদাদি কল্পাৰম্ভ

প্ৰবৰ্ত্তিত কৰে। সুৰথৰ ৰাজধানী অঙ্গদেশত আৰু সমাধি বৈশ্যৰ ঘৰ কান্যকুব্জ দেশত, মেধসৰ আশ্ৰম দাক্ষিণাত্যত॥

তৃতীয় মণু ঔত্তমি, এওঁৰ দিনতে বশিষ্ঠৰ সাতপুত্ৰ সপ্তৰ্ষি হয়। বশিষ্ঠ মুনিৰ আশ্ৰম কামৰূপত।

চতুৰ্থ মনু তামস, এওঁৰ দিনত মহাৰাজ শিবি শত অশ্বমেধ যজ্ঞ কৰি ইন্দ্ৰ হয়। (এওঁ বহুত যুগৰ আগত ভাৰতত ৰাজা হৈছিল, এওঁৰ পুৰুষীনামা পোৱা বৰ তান) নৰ, খ্যাতি, শান্ত, হয়, জানুজঙ্ঘ প্ৰভৃতি মনুৰ পুত্ৰ ৰাজা হৈছে। এই মনুৰ বংশত ইন্দ্ৰদ্যুম্ন পাণ্ড্য দেশত চক্ৰবৰ্ত্তী ৰাজা হৈছিল। এওঁৱে জগন্নাথ মন্দিৰাদি স্থাপন কৰে। এই ইন্দ্ৰদ্যুম্ন ৰাজায় তপস্যা কৰি থাকোঁতে অগস্ত্য মুনিৰ শাপত হাতী হয়। বিশেষ বিবৰণ ব্ৰহ্মপুৰাণ ও ভাগৱতত দ্ৰষ্টব্য।

পঞ্চম মনু ৰৈবত, বলবন্ধু, সুসম্ভাৰু, সত্যক প্ৰভৃতি ৰৈবত মনুৰ পুত্ৰবিলাক ৰাজা হয়। স্বাৰোচিষ, ঔত্তমি, তামস, ৰৈবত এই চাৰিজন মনু প্ৰিয়ব্ৰত ৰাজাৰ বংশ জাত।

ষষ্ঠ মনু চাক্ষুষ, এই চাক্ষুষ মনুৰ দিনত মনোজ নামে ইন্দ্ৰ হয়। উৰু, পুৰু, শতদ্যুম্ন প্ৰভৃতি চাক্ষুষ মনুৰ পুত্ৰ ৰাজা হয়। মনোজ বা মন্ত্ৰদ্ৰু নামে ইন্দ্ৰক দুৰ্ব্বাসা মুনি "লক্ষ্মীভ্ৰষ্ট হোৱা" বুলি শাপ দিয়াত উপায়ন্তৰ বিহিন হৈ ভগবানৰ সহায়ত সমুদ্ৰ মন্থন কৰে।

সপ্ত মনু বৈবস্বত, এতিয়া এওঁৰেই দিন চলিব ধৰিছে, ইক্ষ্বাকু প্ৰভৃতি এই মনুৰ পুত্ৰ, মনুৰ অষ্ট বিংশতি যুগৰ ত্ৰেতাযুগত সমুদ্ৰ বন্ধন হৈছে। প্ৰত্যেক মনুৰ দিন বা আয়ু দিব্য পৰিমাণে ৭১ যুগ মনুষ্য পৰিমাণে ২৮৪ যুগ। এই মনুৰ দিব্য পৰিমাণে ২৮ যুগ গৈছে

অলপ অবশিষ্ট। মনুষ্য পৰিমাণে— ১১২ যুগ গত হৈছে অলপ বাকী। ২৮ যুগত প্ৰত্যেক দ্বাপৰত ২৮ জন বেদব্যাস অতিত হৈ গৈছে, বেদব্যাসৰ বিশেষ বিবৰণ বিষ্ণু পুৰাণৰ তৃতীয়াংশৰ তৃতীয় অধ্যাযত দ্ৰষ্টব্য।

দক্ষবংশ।

ব্ৰহ্মা
|
দক্ষ

ব্ৰহ্মাৰ পুত্ৰ স্বায়ম্ভূব মনুৰ তৃতীয় কন্যা প্ৰসূতি। তেওঁক দক্ষ প্ৰজাপতিত বিয়া দিছিল। প্ৰসূতিৰ গৰ্ভজাত দক্ষ প্ৰজাপতিৰ কন্যা সতী। তেওঁক ভগবান সদাশিৱত বিয়া দিছিল। সতী পতিনিন্দা অপমানত প্ৰাণ পৰিত্যাগ কৰাত সতীৰ দেহ ৫১ খণ্ডে বিভক্ত হৈ ভাৰতবৰ্ষৰ ঠায়ে ঠায়ে কামাখ্যা প্ৰভৃতি ৫১ খন প্ৰসিদ্ধ পিঠ হৈ আছে। স্মৰণাতিত কালৰপৰা সেইবিলাক পিঠ আৰ্য্যসকলৰ পূজ্য আৰু পূজাৰ পদ্ধতিও লিখি থৈ গৈছে।

সতীৰ দেহজাতাদি তীৰ্থবিলাক সেই দিনতে উৎপন্ন হৈয়ো পতিত ভাবে আছিল। দুই হেজাৰ খ্ৰীষ্ট পূৰ্ব্বত আৰ্য্যসকল আহি সেইবিলাক তীৰ্থ উদ্ধাৰ কৰিছে আৰু পূজাদিৰো প্ৰথা চলাইছে।

এনেকুৱাকৈ যদি কওঁ, তাৰ উত্তৰ যথা—

এই বৰাহ কল্পৰ সপ্তম মন্বান্তৰৰ অষ্টবিংশতি যুগৰ ত্ৰেতাত জনক-ৰাজাৰ যজ্ঞভূমীত নৰকৰ জন্ম হৈছিল। গৌতম মুনি নৰকৰ জাত-

কর্ম্মাদিত পুৰুহিত আছিল, গৌতম মুনি ভাৰতৰ, তেওঁৰ ভাৰ্য্যা অহল্যাৰ মধ্যপ্রদেশত স্মৃতিচিহ্ন আছে আৰু গৌতমৰ বংশধৰো আছে। নৰকৰ ৰাজধানী গৌহাটীত। নৰক ৰজায় ত্রেতাৰ বা দ্বাপৰৰ শেষ কিম্বা কলিৰ আদি পর্য্যন্ত কামাখ্যাদি দেবালয় বিলাকৰ সেবা পূজাদি বিশেষ ভাবে চলাইছিল। কামাখ্যা পূজা কৰিবলৈ অহা বশিষ্ঠ মুনিক পূজাত বাধা দিয়াত মুনিয়ে ৰজাক শাপিছিল। বিশেষ বিবৰণ কালিকা পুৰাণত আৰু যোগিনী তন্ত্রত দ্রষ্টব্য।

ভগবান শ্রীকৃষ্ণে বনবাসত যুধিষ্ঠিৰ ৰাজাৰ আগত যি শ্রীবৎস চিন্তাৰ উপাখ্যান কৈছিল, সেই শ্রীবৎস ৰাজাৰ বৈবস্বৎ মন্বান্তৰত অষ্টবিংশতি যুগৰ পুৰুষী নামাত কোনো উল্লেখ নাই। যুধিষ্ঠিৰ দ্বাপৰৰ, যথা— "দ্বাপৰেতু পুৰাবৃত্তে ভ্রষ্টৰাজ্যো যুধিষ্ঠিৰঃ" ইত্যাদি দ্বাপৰত নৰক ৰজাৰ ৰাজধানী গৌহাটীত আৰু শ্রীবৎস ৰাজাৰ ৰাজধানীও গৌহাটীত, তেওঁ চক্রবর্ত্তী আছিল আৰু ৰাজসূয় অশ্বমেধ যজ্ঞকৰা বুলি মহাভাৰতত প্ৰমান পোৱা যায়। শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্মানুসাৰে বেচ বুজিব পাৰি যে— শিবি, সুৰথ, ইন্দ্রদ্যুম্ন প্রভৃতি ৰাজাবিলাকৰ নিচিনা এই প্রবর্ত্তিত অষ্টবিংশতি যুগত তেওঁ ৰাজা নহয়; ইযাৰ পূৰ্ব্ববৰ্ত্তী সপ্ত বিংশত্যাদি যুগাদিত গৌহাটীত শ্রীবৎস ৰাজা আছিল। নৰকৰ পুত্র ভগদত্ত, তৎ কন্যা ভানুমতী তেওঁৰ স্বামী হস্তিনা পতি দুর্য্যোধন। দুর্য্যোধনৰ কন্যা লক্ষণা, লক্ষণাৰ স্বামী শাম্ব, শাম্বৰ পিতা ভগবান শ্রীকৃষ্ণ

এই বৈবস্বত মন্বান্তৰৰ অষ্টবিংশতি সংখ্যক যোগত বর্ষাকালত দুপৰ নিশাত কৃষ্ণাষ্টমীত ভগবান শ্রীকৃষ্ণৰ জন্ম হৈছিল, আৰু

সেই নিশাতে নৱনীত যোগমায়াৰ (অষ্টভূজা বিন্ধ্যবাসিনী) জন্ম হৈছিল যথা—

প্ৰবৃট কালে চ নভসি কৃষ্ণাষ্টম্যামহং নিশি
উৎপৎস্যামি নবম্যাঞ্চ প্ৰসূতিং ত্বমবাপ্স্যসি । ৭৬।

বিষ্ণুপুৰাণ পঞ্চমাংশৰ প্ৰথমাধ্যায় ॥

বৈৱস্বতেহন্তৰে প্ৰাপ্তে অষ্টাবিংশতিমে যুগে ইত্যাদি,
নন্দগোপ গৃহে জাতা যশোদা গৰ্ভ সম্ভৱা ইত্যাদি।

দেৱতা বিলাকৰ আগত ভগৱতী কৈছিল যে— বৈবস্বত মন্বান্তৰৰ অষ্টবিংশ সংখ্যক যুগতে শুম্ভ নিশুম্ভ নামে আন দুটা মহাসুৰ জন্মিব, তেতিয়া মই নন্দগোপৰ ঘৰত যশোদাৰ গৰ্ভত জন্ম গ্ৰহণ কৰি বিন্ধ্যাবাসিনী (অষ্টভূজা) হৈ সিহঁতক নাশ কৰিম ইতি— চণ্ডী।

এইক যোগমায়া বুলি কয়, বসুদেৱে কৃষ্ণক যশোদাৰ কাষত থৈ যোগমায়াক লৈ আহিছিল। এই দেৱী মাহাত্ম্য চণ্ডী স্বাৰোচিষ মন্বান্তৰত ৰাজ্যভ্ৰষ্ট সুৰথৰ আগত মেধস মুনি কৈছিল যথা—

মেধাস বদানমাস সুৰথায় নৰাধিপে। দ্বিতীয় স্বাৰোচিষ মনুৰ পুত্ৰ চৈত্ৰ, এই চৈত্ৰৰ বংশত সুৰথ ৰাজা জন্মিছিল যথা—

স্বাৰোচিষেহন্তৰে পূৰ্ব্বং চৈত্ৰবংশ সমুদ্ভৱঃ।
সুৰথো নাম ৰাজা ভূত ইত্যাদি ।৩।

মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণ ৮১ অধ্যায় ।

সুৰথৰ প্ৰবৰ্ত্তিত প্ৰতিপদাদি কল্পাৰম্ভ মতে এতিয়াও ভাৰতত দুৰ্গোৎসৱ হয় আৰু এই অষ্টাবিংশতি যুগত ৰাৱণ বধৰ নিমিত্তে প্ৰবৰ্ত্তিত কৰা ভগৱান ৰামচন্দ্ৰৰ ষষ্ঠ্যাদি কল্পাৰম্ভ মতেও দুৰ্গোৎসৱ হয়।

সুৰথৰপৰা এই অষ্টবিংশতি যুগ পৰ্য্যন্ত দিব্য সংখ্যত ৩৮৩ যুগ, অলপ বাকী (অৰ্থাৎ বৈবস্বত মন্বান্তৰৰ অলপ বাকী দিব্য—২৮ যুগ, তৎপূৰ্ব্ব বৰ্ত্তী ৬ষ্ঠ চাক্ষুষ মনু দিব্য ৭১ যুগ, তৎপূৰ্ব্ববৰ্ত্তী ৫ম ৰৈবত মনু দিব্য ৭১ যুগ, তৎপূৰ্ব্ববৰ্ত্তী ৪ৰ্থ তামস মনু দিব্য—৭১ যুগ, তৎপূবৰ্ত্তী ৩য় ঔত্তমী মনু দিব্য—৭১ যুগ, তৎপূৰ্ব্ববৰ্ত্তী ২য় স্বাৰোচিষ মনু দিব্য—৭১ যুগ) মন্বান্তৰাস্ত দিব্যানাংযুগা মেক সপ্ততি ইতি অমৰঃ। ইমান যুগৰ ভাৰতৰ আৰ্য্য সুৰথ, মেধস, সুতপাঃ (সুৰথৰ পুৰোহিত) সমাধি বৈশ্য ইত্যাদি। স্বাৰোচিষ মন্বান্তৰৰ পূৰ্ব্ব বৰ্ত্তী স্বায়ম্ভুব মন্বান্তৰত ভৰত পুৰুষী নামাত দ্ৰষ্টব্য। স্বায়ম্ভুব মন্বান্তৰৰ বহুদিন আগত মৰীচি, অত্ৰি, অঙ্গিৰা, পুলস্ত্য, পুলহ, ক্ৰতু, প্ৰচেতা (দক্ষ) ভৃগু আৰু নাৰদ এই দশজন ব্ৰহ্মাৰ মানস পুত্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ আদি আৰ্য্য। পুৰণাদি শাস্ত্ৰত এওঁলোকৰপৰা সৃষ্টি হৈছিল, হব ধৰিছে আৰু হব।

যম্বুদ্বীপৰ উপদ্বীপ যথা— ১। স্বৰ্ণপ্ৰস্থ ২। চন্দ্ৰশুক্ল ৩। আৰ্য্যবৰ্ত্ত ৪। ৰমণক ৫। মন্দহৰিণ ৬। পাঞ্চজন্য। ৭। সিংহল ৮। লঙ্কা (পঞ্চম স্কন্ধ ভাগৱত ১৯ আধ্যায়।

ধৰ্ম্ম যথা—পদ্মপুৰাণ "বৰ্ণাশ্ৰমাদিধৰ্ম্মানাং কৰ্ত্ত বক্তা প্ৰবৰ্ত্তকঃ" পাৰ্ব্বতীৰ আগত শিৱে কৈছে যে বৰ্ণাশ্ৰমকে আদি কৰি ধৰ্ম্মবিলাকৰ তেওঁৱে (ঈশ্বৰেই) কৰ্ত্তা, বক্তা আৰু প্ৰবৰ্ত্তক। এই বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্মক হিন্দু ধৰ্ম্ম আবৈদিক ধৰ্ম্ম বুলি কয়।

বেদ বিশেষ বিবৰণ মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণৰ ১০১।১০২।১০৩। অধ্যায়ত দ্ৰষ্টব্য। ভগবান সূৰ্য্যদেবৰ আগেই বেদ হৈছে। বেদৰ ভাষা ভাৰতত

হে আৰু সিংহল ও লঙ্কাতো থকা প্ৰমাণ আছে। লঙ্কাধিপতি ৰাৱণৰ ৰচিত "অৰ্কপ্ৰকাশ" এই পুথিখন সংস্কৃত ভাষাত লিখা। আন আন ঠাইত সংস্কৃত প্ৰচলন প্ৰথা শ্ৰীযুক্ত সোনাৰাম চৌধুৰীৰ "য়ুৰোপত ভাৰতীয় সাহিত্য শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ [সংস্কৃত পালি আদি] প্ৰবন্ধ ১৮৬০ শকৰ ৯ম বছৰ ১২ সংখ্যা আবাহনত পঢ়ক।

ইয়াত বাহিৰেও শত সহস্ৰ প্ৰমাণ পাব। মুই বা মিছা এই দুই আখৰত সিদ্ধান্ত নকৰি পূৰ্ব্ব পুৰুষসকলে থৈ যোৱা সম্পত্তি বিচাৰিব।

মই পিত পিত কৰি বিচাৰি চালোঁ। সৃষ্টি হোৱাৰপৰা আজিলৈকে কোনো আৰ্য্য কোনো দিনতো কোনো দেশৰপৰা ভাৰতলৈ অহা নাই। আৰ্য্য বিলাক ভাৰতৰপৰা আন আন দেশক যোৱাহে প্ৰমাণ পোৱা যায়। ইতি—

কিতাপ পোৱাৰ ঠিকানা :—

গ্ৰন্থকাৰ—

পোঃ নলবাৰী—বৰমুৰিকোণা।

আৰু

দত্ত বৰুৱা ব্ৰাদাৰ্চ এণ্ড কোং

নলবাৰী, (অসম)।